Bundel - Adviescommissie Controle en Financiën van 28 januari 2021

Agenda bijlagen

Agenda advies-cie CF 28-1-2021.doc

1 Opening en mededelingen, vaststellen agenda.
Behandelvoorstel: Aangeven of u nog wijzigingen op de conceptagenda heeft en vaststellen agenda.

2 Vaststellen verslag van vorige bijeenkomst
Behandelvoorstel: Aangeven of u vragen, opmerkingen of correcties heeft bij het conceptverslag. Wanneer u geen vragen of opmerkingen heeft, kunt u het verslag vaststellen en zal deze worden toegevoegd aan de volgende commissie M&S.

Adviescommissie CF 07-01-2021.docx

3 Ingekomen en verzonden stukken
Ter kennisname:
•DB presidium flits (zie bijlage) van 7 januari 2021 inzake VJN/PB
•Raadsbrief Uitspraak hoger beroep REMU NV vs Eneco

Db-presidium flits - we zijn weer begonnen!.pdf
Raadsbrief Uitspraak hoger beroep REMU NV vs Eneco.pdf
Arrest Gerechtshof Amsterdam.pdf

4 Brief van de Provincie Utrecht over de beoordeling begroting 2021
Behandelvoorstel: reactie op de brief door de ambtelijke organisatie, de accountant en gelegenheid tot het stellen van vragen.

Brief provincie begroting 2021.pdf

5 Board letter accountant & reactie college
Behandelvoorstel: Toelichting door de accountant en doornemen van de Managementletter 2020. Vervolgens een toelichting door of namens de wethouder Financiën op de collegereactie.

Raadsbrief Managementletter 2020.pdf
Managementletter 2020 gemeente Utrecht.pdf

6 Evaluatie PB 2020
Behandelvoorstel: (korte) Terugblik op de begrotingsbehandeling en benoemen eventuele verbeterpunten. Denk aan:
•Opzet technische briefing
•Verloop vergaderingen, vanaf 2021 spreektijden per commissie (onderscheid tijd voor M&S en S&R) en 2 termijnen
•Etc.

Evaluatie PB 2020.docx
Bijlage 1 - Coronawerkwijze commissiebehandeling PB.pdf

7 Vooruitblik jaarplan 2021
Behandelvoorstel: Het Jaarplan wordt elke vergadering indien nodig geactualiseerd. Wijzigingen ten opzichte van de vorige versie zullen zichtbaar worden weergegeven. De cursief weergegeven onderwerpen zijn aanvullend op de reguliere onderwerpen behorende bij de financiële cyclus.
Vraag: welke onderwerp van de veeglijst kan aan agenda van 4 maart worden toegevoegd? Reactie vanuit ambtelijke organisatie en daarna raadsleden.
Do. 4 maart
18.00-19.30
Vergadering adviescommissie (90 minuten)

☐Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten)
☐1e Technische Begrotingswijziging (15 minuten)
☐Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten)
☐Afsluiting (5 minuten)
Overige onderwerpen (veeglijst)☐Verbeterslag (leesbaarheid) JS, VJN en PGB, incl. pilots 'sturen op waarden'
☐Uitkomsten onderzoek cederen kasstromen erfpachtcontracten, adviescie 20-1-2020 (voor VJN 2021)
☐Informeren s.v.z. vennootschapsbelasting (20 minuten)
☐Digitale audit door Deloitte (30 minuten)
☐Budgetrecht van de raad (voorstel volgt, bijvoorbeeld MPR) --> vanuit zomersessie 2020
☐Financiële spelregels (27-10-2020)
☐Afronden onderzoek WAAVA (incl aandacht circulair op activeren/afschrijven: has bakker 27-10-2020)
☐Voortgang financiële paragraaf in RV (toezegging door wethouder)
☐Opvolging advies adviescie C&F bij de PB 2021
☐Financiële informatie in excel (17-9): tevens aandacht voor de trendanalyse (horizontale analyse)

Jaarplan adviescommissie C&F 2021 versie januari 2021.docx

8 Voorstel aanpak Raadstoets 2020
Behandelvoorstel: Toelichting op de opgestelde notitie en de mogelijkheid tot het stellen van vragen. Aanmelding raadsrapporteurs.

20210111 Voorstel aanpak Raadstoets.docx

9 Voortgang controle accountant met adviescie C&F
Behandelvoorstel: toelichting door de accountant

10 Wvttk
Behandelvoorstel: Dit agendapunt creëert de vrije ruimte voor het behandelen van onderwerpen die niet zijn aangemeld. U kunt naar eigen inschatting onderwerpen inbrengen.

11 Rondvraag en sluiting

AGENDA Adviescommissie Controle en Financiën
28 januari 2021 van 18.00-19.30 uur (digitaal)

Agendapunt 1 t/m 7 worden behandeld in aanwezigheid van de (medewerkers van) de afdeling Concernmanagement Financiën, Inkoop en Juridische Zaken/Concern Control, de voorzitter/secretaris van de Rekenkamer en de accountant.
Agendapunt 8 t/m 11 worden behandeld in aanwezigheid van de accountant.

(2 min)

1. a. Opening en mededelingen.
   b. Vaststellen agenda.
   Behandelvoorstel: Aangeven of u nog wijzigingen op de conceptagenda heeft en vaststellen agenda.

(3 min)

2. Vaststellen verslag van vorige bijeenkomst
   Behandelvoorstel: Aangeven of u vragen, opmerkingen of correcties heeft bij het conceptverslag. Wanneer u geen vragen of opmerkingen heeft, kunt u het verslag vaststellen en zal deze worden toegevoegd aan de volgende commissie M&S.

(10 min)

3. Ingekomen en verzonden stukken.
   Ter kennisname:
   - DB presidium flits (zie bijlage) van 7 januari 2021 inzake VJN/PB
   - Raadsbrief Uitspraak hoger beroep REMU NV vs Eneco

(10 min)

4. Brief van de Provincie Utrecht over de beoordeling begroting 2021
   Behandelvoorstel: reactie op de brief door de ambtelijke organisatie, de accountant en gelegenheid tot het stellen van vragen.

(25 min)

5. Board letter accountant & reactie college
   Behandelvoorstel: Toelichting door de accountant en doornemen van de Managementletter 2020. Vervolgens een toelichting door of namens de wethouder Financiën op de collegereactie.

Commissiegriffier financiën ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

(15 min)

6. Evaluatie PB 2020

   Behandelvoorstel: (korte) Terugblik op de begrotingsbehandeling en benoemen eventuele verbeterpunten. Denk aan:

   - Opzet technische briefing
   - Verloop vergaderingen, vanaf 2021 spreektijden per commissie (onderscheid tijd voor M&S en S&R) en 2 termijnen
   - Etc.

(5 min)

7. Vooruitblik jaarplan 2021

   Behandelvoorstel: Het Jaarplan wordt elke vergadering indien nodig geactualiseerd. Wijzigingen ten opzichte van de vorige versie zullen zichtbaar worden weergegeven. De cursief weergegeven onderwerpen zijn aanvullend op de reguliere onderwerpen behorende bij de financiële cyclus.

   Vraag: welke onderwerp van de veeglijst kan aan agenda van 4 maart worden toegevoegd? Reactie vanuit ambtelijke organisatie en daarna raadsleden.

Do. 4 maart 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – 1e Technische Begrotingswijziging (15 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)
Overige onderwerpen (veeglijst)	– *Verbeterslag (leesbaarheid) JS, VJN en PGB, incl. pilots 'sturen op waarden'* – *Uitkomsten onderzoek cederen kasstromen erfpachtcontracten, adviescie 20-1-2020 (**voor VJN 2021**)* – *Informeren s.v.z. vennootschapsbelasting (20 minuten)* – *Digitale audit door Deloitte (30 minuten)* – *Budgetrecht van de raad (voorstel volgt, bijvoorbeeld MPR) --> vanuit zomersessie 2020* – *Financiële spelregels (27-10-2020)* – *Afronden onderzoek WAAVA (incl aandacht circulair op activeren/afschrijven: has bakker 27-10-2020)* – *Voortgang financiële paragraaf in RV (toezegging door wethouder)* – *Opvolging advies adviescie C&F bij de PB 2021* – *Financiële informatie in excel (17-9): tevens aandacht voor de trendanalyse (horizontale analyse)*

****

Commissiegriffier financiën ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

NB: 5 minuten wissel pauze, zodat we de laatste 15-20 minuten gebruiken advies richting commissies formuleren. Voor afsluiting een korte rondvraag richting ambtelijke organisatie.

(10 min)

8. Raadstoets
   Behandelvoorstel: Toelichting op de opgestelde notitie en de mogelijkheid tot het stellen van vragen. Aanmelding raadsrapporteurs.

(5 min)

9. Voortgang controle accountant met adviescie C&F
   Behandelvoorstel: toelichting door de accountant.

(3 min)

10. Wvttk
    Behandelvoorstel: Dit agendapunt creëert de vrije ruimte voor het behandelen van onderwerpen die niet zijn aangemeld. U kunt naar eigen inschatting onderwerpen inbrengen.

(2 min)

11. Rondvraag en sluiting.

Commissiegriffier financiën ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

DB presidium flits: Start raadsdebat VJN en de PB om 10:00

Terugkijkend op de Begrotingsraad lijken de digitale motiemarkt en de start om 10.00 uur goed te zijn bevallen. Het komt de kwaliteit van het debat ten goede wanneer de laatste punten niet tot in de late uurtjes besproken worden. Daarom heeft het db-presidium op 17 december jl. besloten om in het vergaderschema van 2021 (zie bijlage) ook een ochtenddeel op te nemen bij de bespreking van de Voorjaarsnota en de Programmabegroting in de raad. De raadsvergaderingen beginnen om **10:00.**

Fracties kunnen de woensdagavond voorafgaand aan de vergadering tot **23:30** hun moties en amendementen uploaden in de tool zodat alle fracties de mogelijkheid hebben om voorafgaand aan de vergadering de moties en amendementen te bespreken. Indien fracties moties en amendementen willen wijzigen of nieuwe moties en amendementen willen indienen, kan dat in de tweede termijn.

Voorwaarde voor deze nieuwe werkwijze is dat de tool die gebruikt wordt om moties en amendementen in te delen, geoptimaliseerd wordt. Het db-presidium zal de optimalisatieslag monitoren.

Commissiegriffier financiën ✉ danielle.rijnders@utrecht.nl

VERSLAG ADVIESCOMMISSIE CONTROLE EN FINANCIËN

7 januari 2021 van 18.00-19.00 uur, digitale vergadering via MS Teams

Gemeente Utrecht

Subcommissie: Dimitri Gilissen (voorzitter), Janneke Admiraal, Has Bakker, David Bosch, Henk van Deún, Floor de Koning, Julia van Ophem, Bert van Steeg, Rick van der Zweth en Daniëlle Rijnders (raadsadviseur Control & Audit)
Overige deelnemers: Fred van Es (projectleider a.i. Rechtmatigheidsverantwoording), Annemarie Koolenbrander (strategisch adviseur), Gerth Molenaar (secretaris Rekenkamer), Gloria Sundermann (trainee), Paul Venhoeven (Antoine van Vlodorp (manager Concernaudit), Edwin Westphal (concernmanager Financiën, Inkoop en Juridische zaken), Katie Zwetsloot (Concerncontroller), Niels Fritz en Rein-Aart van Vugt (Deloitte)
Niet aanwezig: Ruurt Wiegant

1a. Opening en mededelingen

De voorzitter heet allen welkom en opent de vergadering. Er wordt een korte voorstelronde gehouden omdat Gloria Sundermann, Paul Venhoeven en Bert van Steeg voor het eerst aanwezig zijn.

1b. Vaststellen agenda

De agenda wordt vastgesteld zoals opgegeven.

2. Verslag vorige vergadering (27-10-2020)

Geen bijzonderheden; het verslag wordt vastgesteld.

3. Ingekomen en verzonden stukken

a. Financiële informatie in Excel door ambtelijke organisatie

Mevrouw Koolenbrander licht toe dat de informatie die op verschillende plekken in de begroting en in de jaarstukken staat in voorliggend document bijeen is gebracht. Het zijn uitsluitend gegevens en getallen; deze kunnen gemakkelijk naar een Exceldocument worden gekopieerd om er bewerkingen mee te doen. Enkele commissieleden hebben behoefte aan praktische instructie. Daar maken zij een afspraak voor met mevrouw Koolenbrander.

b. Beleidsveld Personeel en Organisatie – Raadsbrief Verbetering bedrijfsvoering en sturingsmodel gemeente Utrecht

Geen opmerkingen.

c. Brief van de provincie Utrecht, betreft repressief toezicht

De Provincie geeft erin aan dat het tempo van investeringen achterblijft bij de ramingen, hetgeen betekent dat de cijfers over de schuldquote in de afgelopen jaren lager zijn dan de begroting vermeldt. Er wordt afgesproken dat de brief in de volgende vergadering op de agenda wordt gezet voor een korte, technische bespreking. De commissie vraagt de accountant en de ambtelijke organisatie om dan een reactie op de brief te geven.

commissiegriffier Adviescommissie CF ✉danielle.rijnders@utrecht.nl

4. Raadsvoorstel Grenswaarden rechtmatigheidsverantwoording en aanpassing controleverordening

De heer Van Es meldt dat er een wijziging is doorgevoerd: de grenswaarde is op 1,5% blijven staan, maar de rapportagetolerantie is verlaagd naar een vast bedrag van € 500.000, wat aansluit op de rapportagetolerantie die de externe accountant aanhoudt.

Geen van de commissieleden heeft vragen of opmerkingen over het raadsvoorstel.

Mevrouw Rijnders geeft aan dat de bijgevoegde Controleverordening eveneens moet worden aangepast; dat kan zodra definitief is vastgesteld dat de Rechtmatigheidsverantwoording in 2021 wordt ingevoerd. Op basis van die wetgeving zal de Controleverordening worden aangepast. Vooruitlopend daarop heeft de ambtelijke organisatie daar een voorstel voor gedaan. De heer Van Es verduidelijkt dat er werkzaamheden verschuiven van de externe accountant naar de gemeentelijke organisatie zelf. De heer Van Vugt vult aan dat het voorstel vóór de verkiezingen bij de Tweede Kamer op de agenda komt. Hij kan zich goed vinden in de bij het raadsvoorstel behorende notitie – een helder stuk waarin heldere keuzes worden voorgelegd. In de Controleverordening zelf, Art. 1 in het bijzonder, zal naar verwachting nog het een en ander gewijzigd moeten worden, want daarin wordt verwezen naar artikelen van de Gemeentewet – die eveneens op punten wordt gewijzigd. De heer Van Vugt adviseert om met aanpassen van de Controleverordening te wachten tot na de parlementaire behandeling.

De commissieleden zijn het erover eens dat het raadsvoorstel bij de Commissie Mens & Samenleving geagendeerd kan worden.

5. Board letter accountant en reactie college

De heer Van Deún merkt op dat er tijdens digitale vergadering geen geheime stukken kunnen worden besproken. De brief is een openbaar stuk; er is echter ook een vertrouwelijke bijlage bij. De vragen van de commissieleden betreffen hoofdzakelijk de bijlage. Mevrouw Zwetsloot licht toe dat het college voor de gehele managementletter geheimhouding heeft opgelegd omdat erin wordt vermeld op welke punten de interne beheersing moet worden verbeterd. Dit legt kwetsbaarheden bloot waar externen misbruik van zouden kunnen maken.

Desgevraagd geeft de heer Van Vugt aan dat de meeste gemeenten geen geheimhouding opleggen ten aanzien van de managementletter, omdat deze bij WOB-verzoeken toch moet worden vrijgegeven. De kwetsbaarheden in voorliggend stuk betreffen hoofdzakelijk aan IT gerelateerde zaken.

Na enige gedachtewisseling stelt de voorzitter voor om het agendapunt niet te behandelen, en om daarvoor een aparte, fysieke vergadering te plannen. Bij uitzondering is dat wel mogelijk, mits de coronamaatregelen in acht worden genomen. Daarmee gaan allen akkoord. Het agendapunt wordt afgevoerd.

6. Vooruitblik jaarplan 2021

De brief van de Provincie Utrecht, betreft repressief toezicht, wordt aan het jaarplan toegevoegd, evenals behandeling van de managementletter. Mevrouw Rijnders vult aan dat er tijdens de volgende vergadering aandacht wordt besteed aan de raadstoets, onderwerpen: maatschappelijke ondersteuning en bereikbaarheid. De voorzitter roept de raadsleden op alvast te bespreken binnen de fractie wie kan deelnemen als raadsrapporteur.

Er zijn geen opmerkingen of aanvullingen.

Schorsing

De ambtenaren verlaten de vergadering.

7. Voortgang controle accountant met Adviescommissie Controle & Financiën

De heer Van Vugt komt een moment terug op de brief van de Provincie (zie 3.c.), die in de volgende vergadering aan de orde zal komen. De Adviescommissie heeft de voorspellende waarde van de begroting en van investeringsbudgetten zelf ook al als speerpunt aangemerkt.

De interim-controle is goed verlopen; het is de accountant opgevallen dat de organisatie al heel veel bevindingen en adviezen uit de controle 2019 heeft opgepakt. Als gevolg van de coronamaatregelen kosten sommige acties helaas meer tijd. Desalniettemin ziet de accountant de controle met vertrouwen tegemoet, gezien het feit dat de organisatie de accountant zeer proactief informeert en raadpleegt.

In de controle zal de verantwoording van COVID-gelden veel tijd en aandacht vragen, in het bijzonder wat betreft de TOZO-regeling en de steunmaatregelen voor de zorgsector en de Wmo. De rijksoverheid heeft een verantwoordingsproces ingesteld voor meerwerk en voor facturen waarvoor geen of geen volledige prestatie is verricht tijdens de lockdowns. Het rijk compenseert de gemeente daarvoor, maar wil een uitvoerige verantwoording in de Jaarrekening 2020. De SiSa-bijlage vermeldde eerder dertien regelingen – in 2020 waren het er 31. De gemeente heeft daar processen voor opgezet, en goed vormgegeven volgens de accountant. Op korte termijn volgt er overleg met de ambtelijke organisatie over de planning van de jaarrekening, en hoe de Adviescommissie daarbij betrokken wordt. Het gaat hier niet om een specifiek Utrechts vraagstuk, stelt de heer Van Vugt; het speelt landelijk. In elk geval zal de Utrechtse raad goed op de hoogte worden gehouden van de gang van zaken.

Desgevraagd antwoordt de heer Van Vugt dat er mogelijk meerkosten te verwachten zijn voor aanvullende werkzaamheden – niet in verband met constateringen uit het voorgaande jaar, maar vanwege de nieuwe geldstromen die gecontroleerd moeten worden. De TOZO-regeling bijvoorbeeld, is nieuw. Ook de toegevoegde regelingen (SiSa-bijlage) vragen extra controlewerk. Deze kosten worden gedeeltelijk vergoed vanuit het Rijk. Er wordt afgesproken dat de

accountant de Adviescommissie informeert zodra er zicht komt op de extra controles en de impact daarvan.

De commissie is benieuwd hoe de accountant terugkijkt op de interim-controle, nu deze voor de tweede keer is gedaan. De organisatie pakt de zaken goed op, vindt de heer Van Vugt; veel bevindingen worden erkend en vaak zelfs omarmd. Daar is men voortvarend mee aan de slag gegaan, ondanks de coronacrisis.

Eerder werd aandacht gevraagd voor de verschillen tussen begroting en jaarrekening. De heer Van Vugt verwacht dat er over het boekjaar 2020 opnieuw van die verschillen zullen zijn. Het rijk heeft de eerste en tweede tranche uitbetaald (ongeveer € 1,6 miljard). Dat bedrag moet in de jaarrekening als opbrengst worden verantwoord, echter, de kosten aan corona gerelateerd die daar tegenover staan, zijn lager, al schuift een deel door naar 2021. Al met al leidt dit tot een positief resultaat. Daar komt bij dat ambtenaren het afgelopen jaar veel met COVID-19 bezig zijn geweest, ten koste van reguliere activiteiten. Het gevolg is dat een redelijk aantal budgetten onderbesteding laten zien. Er blijft dus geld over, echter niet alleen in Utrecht. Dit speelt bij alle gemeenten.

Zal de onderbesteding vergelijkbaar zijn met die van vorig jaar? Volgens de heer Van Vugt is het lastig om daar nu al een indicatie van te geven. Hij veronderstelt dat het meer zal zijn dan vorig jaar; de jaarrekening moet dus vergezeld gaan van een heldere analyse. Hij adviseert om de grondexploitatie apart te houden en afzonderlijk inzichtelijk te maken.

8. Rondvraag en sluiting

Mevrouw Rijnders meldt dat zij een afspraak heeft met de heer Westphal, om te praten over de investeringen, zoals ook de leesbaarheid en begrijpelijkheid van het raadsvoorstel van de MPR. In de volgende vergadering komt zij erop terug.

De heer Venhoeven bedankt de commissie voor de uitnodiging, en geeft aan dat hij graag nog eens aansluit. De heer Van Steeg sluit zich daarbij aan.

Er wordt verder geen gebruik gemaakt van de rondvraagmogelijkheid. De voorzitter sluit de vergadering.

Van: Presidium
Aan: Presidium
Onderwerp: Db-presidium flits - we zijn weer begonnen!
Datum: donderdag 7 januari 2021 19:51:36
Bijlagen: image023.png
image026.png
image027.png
image028.png
image002.wmz
Vergaderschema 2021 (24122020).pdf
image003.png

Beste raadsleden, fractiemedewerkers en collega's,

Een nieuw bestuurlijk jaar vol uitdagingen! Ook in 2021 ontvang je de db-presidiumflits met de belangrijkste besluiten van het db-presidium. Vragen, opmerkingen of tips naar aanleiding van deze editie? Reageer via presidium@utrecht.nl.

Start raadsdebat VJN en de PB om 10:00

Terugkijkend op de Begrotingsraad lijken de digitale motiemarkt en de start om 10.00 uur goed te zijn bevallen. Het komt de kwaliteit van het debat ten goede wanneer de laatste punten niet tot in de late uurtjes besproken worden. Daarom heeft het db-presidium op 17 december jl. besloten om in het vergaderschema van 2021 (zie bijlage) ook een ochtenddeel op te nemen bij de bespreking van de Voorjaarsnota en de Programmabegroting in de raad. De raadsvergaderingen beginnen om **10:00.**

Fracties kunnen de woensdagavond voorafgaand aan de vergadering tot **23:30** hun moties en amendementen uploaden in de tool zodat alle fracties de mogelijkheid hebben om voorafgaand aan de vergadering de moties en amendementen te bespreken. Indien fracties moties en amendementen willen wijzigen of nieuwe moties en amendementen willen indienen, kan dat in de tweede termijn.

Voorwaarde voor deze nieuwe werkwijze is dat de tool die gebruikt wordt om moties en amendementen in te delen, geoptimaliseerd wordt. Het

db-presidium zal de optimalisatieslag monitoren.

Informatie nodig? Gebruikt U-reka!

Sinds vorig jaar kun je gebruik maken van een zoekmachine voor raadsstukken: U-reka. Deze zoekmachine is bedoeld voor raadsleden en fractiemedewerkers, om makkelijker en sneller relevante informatie te vinden. Zo kun je je beter voorbereiden op commissie- en raadsvergaderingen. Daarnaast kun je je eigen verzameling van relevante stukken vastleggen in een tijdlijn. Zo heb je altijd de juiste informatie, op het juiste moment op de juiste plek tot je beschikking.

Het db-presidium is erg enthousiast over U-reka en brengt de tool daarom graag nog eens onder de aandacht. Via ureka.utrecht.nl kom je bij de zoekmachine. Voor vragen over U-reka kun je terecht bij Bob Paulussen.

Db-presidium 2021

Ieder kalenderjaar verandert de samenstelling van het db-presidium. Dit jaar zullen Rachel Streefland-Driesprong, Tim Schipper en Henk van

Deún het db-presidium vormen. Wilt u iets agenderen bij het db-presidium? Mail dan naar presidium@utrecht.nl.

Gemeenteraad Utrecht · Stadsbrug 1 · Postbus 16200 3500 CE Utrecht 030 – 286 10 69 · presidium@utrecht.nl

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	P.C. van Doorn	**Datum**	5 januari 2021
Doorkiesnummer	030 - 28 61180	**Kenmerk**	8448953
E-mail	pa.van.doorn@utrecht.nl	**Onderwerp**	Uitspraak hoger beroep REMU NV vs Eneco
Bijlage(n)	1	**Beleidsveld**	Financiën

Geachte leden van de raad,

In onze brief van 14 mei 2019 hebben wij u geïnformeerd over het ingestelde hoger beroep tegen het vonnis van de rechtbank Amsterdam van 27 februari 2019 over de claim van de NV REMU Houdstermaatschappij (hierna REMU) over een nabetalingsvordering vanwege een verkoop van aandelen van NV Eneco beheer (hierna Eneco). In die brief gaven wij aan u op de hoogte te houden over het resultaat van het hoger beroep. In hoger beroep is de uitspraak van de rechtbank bevestigd: de REMU heeft geen recht op een nabetaling.

Van de directie van de REMU hebben we de uitspraak van 8 december 2020 (bijgevoegd) ontvangen. De rechter in hoger beroep bevestigt het eerdere oordeel dat REMU geen aanspraak meer kan maken op de nabetalingsregeling als afgesproken tijdens de verkoop van de aandelen van REMU aan Eneco in 2002. Indertijd is afgesproken dat indien de aandelen van Eneco aan een andere partij zouden worden verkocht de voormalige aandeelhouders (provincie Utrecht, gemeenten Amersfoort en Utrecht) zouden mee delen in een eventuele winst. Deze nabetalingsregeling liep tot 31 december 2010.

De REMU is van oordeel dat Eneco zelf de verkoopbaarheid van de aandelen destijds negatief heeft beïnvloed door op te komen tegen de splitsingswet (verplichte opsplitsing in een netwerk en productiebedrijf). Eneco is daarbij uiteindelijk in het ongelijk gesteld. Eneco is inmiddels verkocht zoals bekend. De REMU heeft zelf altijd het recht op nabetaling voorbehouden, Eneco heeft dat steeds voor kennisgeving aangenomen. De rechter in hoger beroep bevestigt het standpunt van Eneco dat er geen sprake is geweest van negatieve beïnvloeding.

De directie van de REMU zal de raad van commissarissen waarvan wethouders Klein en Diepeveen deel uitmaken een voorstel doen over het eventueel cassatie instellen tegen de uitspraak in hoger beroep. Aangezien er geen rekening is gehouden met een eventuele nabetaling heeft een en ander geen gevolgen voor de begroting van de gemeente. Mocht er cassatie tegen de uitspraak in hoger beroep worden ingesteld door de REMU dan zullen wij u daarover informeren.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

arrest

GERECHTSHOF AMSTERDAM

afdeling civiel recht en belastingrecht, team I

zaaknummer: 200.260.304/01

zaak-/rolnummer rechtbank Amsterdam: C/13/647233/HA ZA 18-447

arrest van de meervoudige burgerlijke kamer van 8 december 2020

inzake

1. **N.V. REMU HOUDSTERMAATSCHAPPIJ**,
   gevestigd te Utrecht,
2. **STICHTING BEHEER BELANGEN GCN**,
   gevestigd te Utrecht
appellanten,
advocaat: mr. H.A. de Savornin Lohman te Amsterdam,

tegen

N.V. ENECO BEHEER,
gevestigd te Rotterdam,
geïntimeerde,
advocaat: mr. J.B.R. Regouw te Amsterdam.

1. Het geding in hoger beroep

Appellanten worden hierna afzonderlijk Remu en GCN genoemd en gezamenlijk Remu c.s. Geïntimeerde wordt Eneco Beheer genoemd.

Remu c.s. zijn bij dagvaarding van 7 mei 2019 in hoger beroep gekomen van het vonnis van de rechtbank Amsterdam van 27 februari 2019, onder bovenvermeld zaak-/rolnummer gewezen tussen Remu c.s. als eiseressen en Eneco Beheer als gedaagde.

Partijen hebben daarna de volgende stukken ingediend:
- memorie van grieven, met producties;
- memorie van antwoord, met producties.

Partijen hebben hun zaak op 17 juni 2020 doen bepleiten, Remu c.s. door mr. De Savornin Lohman voornoemd alsmede door mr. P.W. van Verschuer, advocaat te Amsterdam, en Eneco Beheer door mr. Regouw voornoemd, ieder aan de hand van aan het hof overgelegde pleitnotities. Partijen hebben bij die gelegenheid nadere producties in het geding gebracht.

Vervolgens is arrest gevraagd.

Remu c.s. hebben geconcludeerd, samengevat, dat het hof het bestreden vonnis zal vernietigen en - uitvoerbaar bij voorraad - hun vorderingen, zoals in de memorie van grieven gewijzigd, alsnog zal toewijzen, met beslissing over de proceskosten.
Eneco Beheer heeft geconcludeerd tot bekrachtiging van het bestreden vonnis, met - uitvoerbaar bij voorraad - hoofdelijke veroordeling van Remu c.s. in de kosten van het geding in hoger beroep.

Partijen hebben in hoger beroep bewijs van hun stellingen aangeboden.

2. Feiten

De rechtbank heeft in het bestreden vonnis onder 2.1 tot en met 2.13 de vaststaande feiten vermeld die zij bij de beoordeling van het geschil van partijen tot uitgangspunt heeft genomen. Deze feiten zijn in hoger beroep niet in geschil en dienen ook het hof als uitgangspunt.
De feiten worden hierna onder 3.1 weergegeven.

3. Beoordeling

3.1. (i) Remu N.V. had een energiebedrijf in de Provincie Utrecht dat zowel het netbeheer als de levering van energie (commercieel bedrijf) bestreek. Remu N.V. was derhalve een zogenaamd geïntegreerd energiebedrijf. Remu hield 70% en GCN 30% van de aandelen in Remu N.V.

(ii) Eneco Beheer (voorheen N.V. Eneco) behoort tot het Eneco concern (hierna: Eneco). Eneco exploiteert een geïntegreerd energiebedrijf in hoofdzakelijk de provincie Zuid-Holland. De moedermaatschappij van Eneco was Eneco Holding N.V. (thans Stedin Holding N.V. genaamd, hierna: Eneco Holding).

(iii) Bij koopovereenkomst van 18 december 2002 verkochten Remu en GCN hun aandelen in Remu N.V. aan Eneco Beheer (hierna: de overeenkomst). De overeenkomst luidt, voor zover van belang, als volgt:

> "(...)
> **Artikel 2 Koop, Verkoop en Koopprijs**
> (...)
> 2.3. De Koper *[Eneco Beheer, hof]* zal als koopprijs voor de Aandelen betalen aan de Verkopers *[Remu c.s., hof]* (i) op de Leveringsdatum een bedrag van EUR 1.042.000.000 (...) en (ii) een overeenkomstig **Bijlage 2.3.a** vast te stellen Privatiseringsvergoeding (gezamenlijk de "**Koopprijs**").
> (...)
> **Artikel 16 Volledigheid Overeenkomst**
> 16.1. Deze Overeenkomst bevat de enige en volledige overeenkomst tussen Partijen met betrekking tot het onderwerp van deze Overeenkomst (...)

16.2. Iedere Partij verklaart dat hij niet heeft vertrouwd op enige bewering gedaan of garantie gegeven door enige andere Partij anders dan die welke expliciet in deze Overeenkomst zijn opgenomen en dat hij in verband hiermee geen rechten of rechtsmiddelen zal hebben anders dan op basis van deze Overeenkomst behalve indien sprake zou zijn van opzettelijke misleiding van enige Partij. (...)"

(iv) De genoemde Bijlage 2.3.a (hierna: de Term Sheet) luidt, voor zover van belang, als volgt:

"**Bijlage 2.3.a**
VASTSTELLING PRIVATISERINGSVERGOEDING
TERM SHEET PRIVATISERINGSVERGOEDING TEN BEHOEVE VAN AANDEELHOUDERS REMU
(...)
2. Privatiseringsvergoeding
- De Aandeelhouders ontvangen van ENECO een vergoeding bij Privatisering ("**Privatiseringsvergoeding**") van ENECO Holding N.V. of een van haar dochtermaatschappijen of bedrijfsonderdelen voorzover deze meer dan 50% van de balanswaarde van de ENECO groep vertegenwoordigen ("**ENECO Holding**");
- De Privatiseringsvergoeding is gebaseerd op de waarde van (de aandelen) ENECO Holding op het moment van Privatisering;
- De Privatiseringsvergoeding is betaalbaar bij Privatisering, zoals beschreven onder 7.
3. Hoogte Privatiseringsvergoeding
De Privatiseringsvergoeding bedraagt 4 2/3 % (...) van de waarde van (de aandelen van) ENECO Holding (...) op het moment van Privatisering;
4. Privatisering
Onder Privatisering van de aandelen van ENECO Holding wordt verstaan: de voltooide levering van meer dan 50% van (de aandelen) ENECO Holding aan een derde partij (...)
5. Fusie (...)
6. Juridische splitsing
Een juridische splitsing van ENECO Holding geldt niet als een Privatisering. Vindt na splitsing alsnog Privatisering plaats van een entiteit die het resultaat is van de splitsing, dan zal de Privatiseringsvergoeding uitsluitend betrekking hebben op de geprivatiseerde entiteit. Het recht op de Privatiseringsvergoeding voor de overige, nog niet geprivatiseerde entiteiten blijft hierbij in stand.
(...)
11. Toekomstige wetgeving
Indien toekomstige wetgeving een situatie creëert waarin deze Bijlage 2.3.a niet voorziet, zullen ENECO en de Aandeelhouders te goeder trouw onderhandelen over aanpassingen die een situatie bewerkstelligen die zo veel als mogelijk recht doet aan de intentie van Partijen als hierin neergelegd.
12. Looptijd
Het recht op een Privatiseringsvergoeding vervalt per 31 december 2010."

(v) Op 1 juli 2008 is de in november 2006 aangenomen Wet Onafhankelijk Netbeheer (hierna: ook de Won) in werking getreden. De Won verplicht geïntegreerde energiebedrijven om het netbeheer uiterlijk op 31 december 2010 volledig af te splitsen van de overige activiteiten (het zogenoemde groepsverbod). Verder mag het onderdeel netbeheer niet worden geprivatiseerd. Bedoeling van deze regelgeving is - kort gezegd - de betrouwbaarheid van het Nederlandse energienetwerk veilig te stellen. Geïntegreerde energiebedrijven dienden derhalve uiterlijk op 31 december 2010 aan hun splitsingsverplichting te voldoen.

(vi) Het groepsverbod gold ook voor Eneco, waarvan de onderneming immers een netbeheer- en een commercieel bedrijf omvatte. Eneco Holding kon zich echter niet vinden in de verplichting tot splitsing en spande een rechtszaak aan tegen de Staat, stellende - kort gezegd - dat sprake was van schending van een aantal bepalingen van het EG-verdrag en van het (Europees) grondrecht op bescherming van eigendom.

(vii) Tegelijkertijd bracht Eneco in 2008 een nieuwe groepsstructuur tot stand waarbij de commerciële activiteiten, het netbeheer en de infrastructuur in aparte onderdelen (maar nog niet volledig los van elkaar) in de onderneming werden ondergebracht.

(viii) Bij vonnis van 11 maart 2009 wees de rechtbank de vordering van Eneco Holding tegen de Staat af, tegen welk vonnis Eneco Holding vervolgens hoger beroep heeft ingesteld.

(ix) Hangende deze beroepsprocedure diende Eneco in juli 2009 haar splitsingsplan in bij de Minister van Economische Zaken, die het plan in december 2009 goedkeurde.

(x) Bij arrest van 22 juni 2010 oordeelde het hof Den Haag het groepsverbod en daarmee de verplichting tot splitsing onverbindend wegens strijd met Europees recht. Naar aanleiding hiervan stopte Eneco het splitsingsproces. Tegen het arrest van het hof stelde de Staat vervolgens cassatieberoep in. Na beantwoording van enkele prejudiciële vragen door het Hof van Justitie van de Europese Unie oordeelde de Hoge Raad op 26 juni 2015 bij eindarrest - samengevat - dat de Won niet in strijd is met Europees recht en dat deze ten onrechte door het hof Den Haag onverbindend was verklaard. Na verwijzing bekrachtigde het hof Amsterdam tot slot bij arrest van 1 november 2016 alsnog het vonnis van de rechtbank.

(xi) Op 31 januari 2017 voerde Eneco de aan haar bij wet opgelegde splitsing alsnog uit. Sedertdien waren het netwerkbedrijf en het commerciële bedrijf van Eneco ondergebracht in volledig aparte ondernemingen, zij het met dezelfde aandeelhouders. Dat waren 53 gemeenten uit de Provincie Zuid-Holland. De grootste aandeelhouders waren de gemeenten Rotterdam (31,7%) en Den Haag (16,5%).

(xii) Eneco Holding heeft het (commerciële) energiebedrijf in maart 2020 aan een derde verkocht en geleverd.

(xiii) Remu c.s. hebben aanspraak gemaakt op betaling door Eneco Beheer van de privatiseringsvergoeding. Eneco Beheer is niet tot betaling overgegaan.

3.2. Inzet van het onderhavige geding is de betaling door Eneco Beheer aan Remu c.s. van de hierboven onder 3.1 sub iii en iv bedoelde Privatiseringsvergoeding, die volgens Remu c.s. per 1 juli 2009 verschuldigd is en op 10 september 2019 inclusief rente € 295.440.194,- bedroeg. De rechtbank heeft de vordering van Remu c.s. afgewezen. Tegen deze beslissing en de motivering daarvan komen Remu c.s. met vijf grieven op. Deze lenen zich voor gezamenlijke behandeling.

3.3. Eneco Beheer voert als belangrijkste verweer dat haar verplichting tot betaling van de Privatiseringsvergoeding blijkens onderdeel 12 van de Term Sheet per 31 december 2010 verviel, dat er toen geen privatisering als gedefinieerd in de Term Sheet had plaatsgevonden en dat – voor zover al relevant – er toen ook geen concrete plannen bestonden om tot een dergelijke privatisering over te gaan.
Blijkens de hierboven vermelde feiten heeft Eneco Holding, nadat eind januari 2017 het netwerkbedrijf en het commerciële bedrijf waren gesplitst door deze onder te brengen in volledig aparte ondernemingen met dezelfde publieke aandeelhouders, haar commerciële bedrijf (eerst) in 2020 aan een derde verkocht en geleverd.

3.4. Partijen zijn het er op zichzelf over eens dat hun overeenkomst uit 2002 inhield dat de nabetalingsverplichting van Eneco zou ontstaan indien een substantieel deel van de onderneming van Eneco zou worden geprivatiseerd voor 31 december 2010. Volgens Remu c.s. is dit echter anders komen te liggen doordat op 1 juli 2008 de (in november 2006 aangenomen) Wet Onafhankelijk Netbeheer (Won) in werking is getreden die geïntegreerde energiebedrijven verplichtte om het netbeheer uiterlijk 31 december 2010 volledig af te splitsen van de commerciële activiteiten. Tegen de achtergrond van de Won en het (aanvankelijk) verzet van Eneco tegen de daaruit voortvloeiende verplichtingen en gelet op het bepaalde in de onderdelen 2 en 11 van de Term Sheet, brengt in de visie van Remu c.s. een redelijke uitleg van de overeenkomst, althans de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid, mee dat de privatisering geacht moet worden te hebben plaatsgevonden op 1 juli 2009 (of in ieder geval uiterlijk op 31 december 2010). Voorts brengt de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid mee dat Eneco Beheer Remu c.s. niet kan houden aan de vervaldatum van 31 december 2010.

Uitleg
3.5.1. Bij de uitleg van contractsbepalingen als hier aan de orde dient te worden nagegaan welke zin partijen ten tijde van het sluiten van de overeenkomst, mede gelet op de toen geldende omstandigheden, over en weer redelijkerwijs aan de betrokken bepalingen mochten toekennen en wat zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten. Nu het om professionele partijen gaat die voorzien waren van rechtskundige bijstand komt daarbij relatief groot gewicht toe aan de bewoordingen van de betrokken bepalingen; voorts is van belang dat uit artikel 16 van de overeenkomst valt op te maken dat partijen beoogd hebben de tussen geldende afspraken uitputtend te regelen.

3.5.2. Partijen zijn het er op zichzelf over eens dat hetgeen zij in 2002 zijn overeengekomen niet inhield dat op Eneco een (inspannings)verplichting rustte om

voor 31 december 2010 tot verkoop van een substantieel onderdeel van haar bedrijf over te gaan en dat het (in beginsel) ter discretie van Eneco stond om daartoe al dan niet te beslissen. Het hof constateert dat tegen rechtsoverweging 4.3 van het bestreden vonnis waarin dit tot uitgangspunt is genomen door Remu c.s. geen grief is gericht.

3.5.3. In het licht van dit een en ander valt niet in te zien dat de invoering in 2008 van een - naar tussen partijen vaststaat in 2002 niet voorziene - wet die aan geïntegreerde energiebedrijven als Eneco een verplichting tot splitsing oplegde waaraan uiterlijk 31 december 2010 moest zijn voldaan, in de contractuele relatie van partijen het door Remu c.s. bepleite rechtsgevolg meebracht, te weten dat Eneco Beheer ook zonder dat Eneco voor de vervaldatum tot verkoop van een substantieel deel van haar onderneming is overgegaan een Privatiseringsvergoeding verschuldigd is geworden. Het hof wijst er in dit verband op dat in onderdeel 6 van de Term Sheet uitdrukkelijk is bepaald dat een juridische splitsing niet geldt als privatisering.
De Won hield ook geen verplichting in voor Eneco om de splitsing gepaard te laten gaan met de verkoop van een deel van haar bedrijf aan een derde (private) partij, hetgeen door de splitsing zoals die in 2017 tot stand kwam wordt geïllustreerd.
Ter zijde merkt het hof op dat het betoog van Remu c.s. ter gelegenheid van de mondelinge behandeling in hoger beroep dat Eneco Beheer door wetschending ongerechtvaardigd is verrijkt, voor zover al niet in strijd met de twee-conclusieregel, derhalve niet opgaat.

3.5.4. Verder vindt in het feitenmateriaal onvoldoende steun dat - zoals Remu c.s. betogen - in de periode 2009/2010 de door de Won voorgeschreven splitsing noodwendig tot de privatisering van het commerciële bedrijf van Eneco zou hebben geleid. Eneco Beheer heeft in dit verband gewezen op diverse mogelijkheden die Eneco en haar aandeelhouders ten dienste stonden om de vereiste versterking van de financiële positie van het netwerkbedrijf te verwezenlijken, terwijl ook in de stellingen van Remu c.s. niet besloten ligt dat de splitsing noodzakelijkerwijs een (onverwijlde) extra investering in het commerciële bedrijf zou vergen.

3.5.5. Dat het mogelijk, om financieel economische redenen en mede gelet op het geldend wettelijk kader, voor de hand lag dat tot privatisering van het commerciële bedrijf zou worden overgegaan, doet er niet aan af dat het Eneco (ook in relatie tot Remu c.s.) vrijstond om haar strategische opties te verkennen en naar mogelijke alternatieven te zoeken, zoals, naar uit overgelegde producties blijkt, zij in de periode voor 31 december 2010 en ook nadien heeft gedaan. Dat in de periode na invoering van de Won een aantal (grote) aandeelhouders zich voor privatisering hebben uitgesproken en in juni 2008 de zakenbank Kempen & Co is ingeschakeld met het oog op een mogelijke verkoop, doet er niet aan af dat Eneco toen klaarblijkelijk niet tot privatisering van haar commerciële bedrijf heeft besloten, noch wettigt zulks de gevolgtrekking dat Eneco jegens Remu c.s. tot een dergelijke privatisering was gehouden.

3.5.6. Dit laatste is niet anders indien het bepaalde in onderdeel 11 van de Term Sheet in de beschouwing wordt betrokken. Aan de mogelijkheid om recht te doen aan de intentie van partijen - namelijk dat Remu c.s. zouden (mee)profiteren van de

meerwaarde van het nieuwe, grotere bedrijf in geval van verkoop aan een derde van een substantieel onderdeel daarvan voor 31 december 2010 - deed de Won immers geen afbreuk. Privatisering van het commerciële bedrijf was voor én na de Won mogelijk. Van een situatie waarin Bijlage 2.3a niet voorzag was in zoverre geen sprake. Hoogstens bracht de invoering van deze wet de kans dat Eneco Beheer een privatiseringsvergoeding verschuldigd zou worden dichterbij, maar dat betekent nog niet dat daarmee op Eneco Beheer jegens Remu c.s. een verplichting kwam te rusten om (onderhandelingen te voeren om) deze kans in zekerheid om te zetten, zoals Remu c.s. in feite bepleiten.

3.5.7. Dat Remu c.s. aan de contractuele regeling redelijkerwijs de betekenis mochten toekennen dat als gevolg van de invoering van de Won op Eneco een verplichting kwam te rusten om uiterlijk op 31 januari 2010 tot privatisering van het commerciële bedrijf over te gaan (en ook bij gebreke daarvan een Privatiseringsvergoeding verschuldigd zou zijn) vindt derhalve noch in de bewoordingen van de overeenkomst noch in het verdere feitenmateriaal voldoende steun.

(Verdere) aanvullende en/of beperkende werking redelijkheid en billijkheid
3.6.1. Niet valt in te zien dat de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid verder tot een andere uitkomst leidt. In dit verband is van belang dat de contractuele regeling op zichzelf duidelijk is en blijkens het bepaalde in artikel 16 van de overeenkomst kennelijk uitputtend is bedoeld. Niet in geschil is dat de termijn van 31 december 2010 het resultaat was van onderhandelingen van partijen en dat de strekking daarvan was dat Remu c.s. zouden meedelen in de opbrengst van de verkoop van een substantieel deel van het energiebedrijf voor 31 december 2010.
Hetgeen Remu c.s. in dit geding voorstaan komt er in feite op neer dat Eneco Beheer een vergoeding verschuldigd is geworden ook zonder dat Eneco (uiterlijk op het relevante moment) inkomsten genoot uit de verkoop van een deel van het bedrijf aan een private partij. Dat de redelijkheid en billijkheid dit in de gegeven omstandigheden eisen valt niet in te zien, reeds omdat de Won (ook in combinatie met het geldend wettelijk kader) geen verplichting inhield om te privatiseren, laat staan dat deze diende plaats te vinden onder de in de Term Sheet voor een ontstaan van een betalingsverplichting gestelde voorwaarden.

3.6.2. Remu c.s. hebben betoogd dat van Eneco mocht worden verlangd dat zij loyaal en tijdig aan de door de Won voorgeschreven splitsing uitvoering zou geven en dat het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is dat Eneco Beheer van het toenmalige verzet van Eneco tegen de splitsing en de daaraan volgens Remu c.s. gekoppelde noodzaak tot privatisering, profiteert door het verval van haar verplichting tot betaling van de overeengekomen Privatiseringsvergoeding. Volgens Remu c.s. staat de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid er dan ook aan in de weg dat op het verval van de betalingsverplichting een beroep wordt gedaan.

3.6.3. In dit verband is in de eerste plaats van belang dat Remu c.s. niet betogen (zij hebben dit ter zitting van het hof ook bevestigd) dat sprake was van kwade trouw van de zijde van Eneco Beheer in die zin dat zij c.q. Eneco zich heeft verzet tegen de door

de Won voorgeschreven splitsing teneinde aan een verplichting tot betaling van de Privatiseringsvergoeding te ontkomen.

3.6.4. Van verdere omstandigheden die nopen tot de gevolgtrekking dat Eneco Beheer zich niet mocht beroepen op het bepaalde in onderdeel 12 van de Term Sheet is niet gebleken. Dat Eneco zich door middel van gerechtelijke procedures met een beroep op Europees recht heeft verzet tegen de door de Won voorgeschreven splitsing is niet als laakbaar aan te merken laat staan als onrechtmatig in de verhouding tot Remu c.s. Ook het feit dat het, zoals reeds overwogen, mede gelet op het geldend wettelijk kader (met name Gemeentewet en Wet financiering decentrale overheden) voor de hand lag dat Eneco in navolging van Essent en Nuon haar commerciële bedrijf zou afstoten brengt niet mee dat het Eneco jegens Remu c.s. niet vrijstond om alle strategische opties te onderzoeken en mede als gevolg daarvan niet uiterlijk 31 december 2010 (of korte tijd nadien) tot privatisering over te gaan. Het hof laat daarbij in het midden of de privatisering uiterlijk 31 december 2010 mogelijk was geweest, hetgeen de rechtbank in de gegeven omstandigheden uitgesloten achtte en waarover partijen van mening verschillen, en voorts of in dat geval de drempel van 50% van de balanswaarde van de Eneco groep zou zijn behaald.
Het betoog van Remu c.s. dat in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is dat Eneco Beheer zich op de contractuele vervaltermijn beroept wordt derhalve verworpen.

Verzoek ex 22 Rv, bewijsaanbod
3.7. Gelet op het voorgaande zijn er onvoldoende termen om Eneco Beheer op de voet van 22 Rv te bevelen om de in de memorie van grieven genoemde bescheiden over te leggen (betreffende, kort gezegd, de in 2009 voorbereide splitsing en het besluitvormingsproces binnen Eneco aangaande de splitsing en een eventuele privatisering in de periode 1 januari 2006 tot en met 31 december 2011).
Remu c.s. hebben geen stellingen ingenomen die indien bewezen tot een andere uitkomst van het geding kunnen leiden, haar bewijsaanbod zal derhalve (evenals dat van Eneco Beheer) worden gepasseerd.

Slotsom
3.9. Uit het voorgaande volgt dat geen van de door Remu c.s. daartoe aangevoerde gronden haar vordering kan dragen en deze derhalve niet toewijsbaar is.
De grieven van Remu c.s. treffen reeds daarom geen doel en behoeven geen verdere bespreking.
Het vonnis waarvan beroep zal worden bekrachtigd. Remu c.s. zullen als de in het ongelijk gestelde partij worden veroordeeld in de kosten van het geding. Voor hun hoofdelijke veroordeling daarin is geen deugdelijke grondslag aangevoerd.

4. Beslissing

het hof:

bekrachtigt het vonnis waarvan beroep;

veroordeelt Remu c.s. in de kosten van het hoger beroep tot op heden aan de zijde van Eneco Beheer begroot op € 5.382,- aan verschotten en op € 16.503,- voor salaris;

verklaart deze kostenveroordeling uitvoerbaar bij voorraad;

wijst af het anders of meer gevorderde.

Dit arrest is gewezen door mrs. W.A.H. Melissen, E.E. van Tuyll van Serooskerken-Röell en C.M. Stokkermans en door de rolraadsheer in het openbaar uitgesproken op 8 december 2020.

mr. J.C.W. Rang

Ingekomen ILC d.d.
18 DEC 2020

PROVINCIE :: UTRECHT

Aan de raad van
de gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE UTRECHT

VERZONDEN 17 DEC 2020

DATUM	17 december 2020	TEAM	BEI / IBT Financieel Toezicht
NUMMER	821CC463	REFERENTIE	Mw. A.J.J. van Dixhoorn-Hoogenboom
UW BRIEF VAN	4 december 2020 (mail)	DOORKIESNUMMER	06-52769516
UW NUMMER	7987162	E-MAILADRES	ria.van.dixhoorn-hoogenboom@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE	geen	ONDERWERP	Beoordeling begroting 2021

Geachte raad,

U heeft ons in het kader van het financieel toezicht de jaarrekening 2019, begroting 2021 en meerjarenraming 2022 – 2024 toegezonden. Aan de hand van de ingezonden begroting hebben wij de financiële positie van uw gemeente beoordeeld. Dit oordeel is belangrijk voor ons besluit over de in te stellen toezichtvorm voor komend begrotingsjaar: repressief toezicht of preventief toezicht. In deze brief informeren wij u over de toezichtsvorm 2021 van uw gemeente.

Doel van het toezicht
Het doel van het interbestuurlijk toezicht (IBT) is het waarborgen van de kwaliteit van het openbaar bestuur en ervoor te zorgen dat burgers erop kunnen blijven vertrouwen dat de overheid haar taken goed uitvoert. Financieel toezicht is één van de domeinen binnen het IBT en draagt bij aan een financieel gezonde huishouding van uw gemeente. Repressief toezicht is het uitgangspunt. Dit houdt in dat u uw begroting direct kunt uitvoeren. Wij hoeven uw begroting en de begrotingswijzigingen niet vooraf goed te keuren.

Toetsingscriteria
Ons oordeel baseren wij op de kaders en criteria genoemd in:

1. de Gemeentewet (artikel 203);
2. de Algemene Wet Bestuursrecht (titel 10:2);
3. het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
4. het gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 (gemeenten), van 9 april 2019;
5. onze begrotingsrichtlijnen en toetsingsaspecten (onze brief van 9 maart 2020).

Bevindingen en beoordeling
Wij hebben de begroting 2021 en de jaarrekening 2019 van uw gemeente na de wettelijke inzendtermijnen ontvangen. Hieraan zijn geen consequenties verbonden. Wij hebben u toestemming gegeven de wettelijke inzendtermijnen te overschrijden. Aan de hieraan verbonden voorwaarden hebt u voldaan. Dit betekent dat de termijnoverschrijding verschoonbaar is.

College van Gedeputeerde Staten
Archimedeslaan 6
Postbus 80300, 3508 TH Utrecht
T 030-2589111

Zowel de jaarrekening 2019 als de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022 – 2024 hebben wij beoordeeld op structureel en reëel begrotingsevenwicht. Dit betekent dat wij onderzoeken of de structurele baten ieder jaar de structurele lasten dekken en of de ramingen realistisch zijn. In het geval de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is, dan moet aannemelijk zijn dat dit evenwicht uiterlijk in het laatste jaar van de meerjarenraming tot stand wordt gebracht. Naar aanleiding van ons onderzoek komen wij tot de volgende beoordeling.

Toezichtregime beoordeling 2021: ***Repressief toezicht***

Uw programmabegroting 2021 is structureel en reëel in evenwicht. Dit betekent dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Ook het gepresenteerde meerjarenperspectief is structureel en reëel in evenwicht. U kunt uw begroting direct uitvoeren. Onze goedkeuring is niet nodig.
Wel verzoeken wij u om ons:

- de begrotingswijzigingen binnen twee weken na vaststelling toe te sturen;
- de documenten uit de budgetcyclus toe te sturen, zoals de kadernota en de voor- en najaarsrapportage.

Op basis van deze stukken zijn wij vanuit onze rol als toezichthouder in staat de ontwikkelingen rond de financiën van uw gemeente te blijven volgen.

Aandachtspunten
Wij hebben ons oordeel over het structurele en reële begrotingsevenwicht gevormd met behulp van de in het GTK 2020 opgenomen kaders en begrippen, waaronder de toetspuntenlijst. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u kortheidshalve naar Hoofdstuk 7 van het GTK 2020.

De toetsing van uw begroting en meerjarenraming aan dit kader geeft aanleiding tot de volgende aandachtspunten.

Financiële weerbaarheid
Evenals al andere gemeenten bent u geconfronteerd met de gevolgen van de Coronacrisis. Ook daarvoor stond de begroting al structureel onder druk o.a. als gevolg van de aanhoudende onzekerheden in het sociaal domein. Het in de afgelopen jaren gevoerde solide financieel beleid heeft ertoe geleid dat de eerste financiële klappen opgevangen kunnen worden. Wij hebben u dan ook de tijd gegeven om tot een afgewogen oordeel over de ombuigingen en beleidskeuzes te komen en in het verlengde daarvan een realistische begroting. De maatregelen en investeringen om Utrecht door de crisis te loodsen raken de gemeentefinanciën hard. We zien voor de komende jaren een forse daling van de financiële weerbaarheid. Er is minder eigen vermogen om onvoorziene tegenvallers het hoofd te bieden. De in de loop van de jaren gereserveerde middelen worden aangewend voor de uitvoering van de omvangrijke investeringsprogramma's. Voor nu zijn de financiële buffers voldoende en spreken we onze waardering uit voor het op korte termijn realiseren van een uitgebreid en doordacht pakket aan noodzakelijke maatregelen.

De vier maatregelenpakketten zijn uitgewerkt en toegelicht, inclusief de samenwerking met en cofinanciering door uw partners. U hanteert een horizon van twee jaar en er is flexibiliteit en fasering ingebouwd om te kunnen reageren op nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast beziet u de pakketten in het geheel van de begroting, hetgeen de effectiviteit en efficiency van de beleidskeuzes ten goede komt. Wij hebben vertrouwen in de getroffen maatregelen en de wijze waarop u met de risico's omgaat. De maatschappelijk en financiële gevolgen van de Coronacrisis, het zogenaamde "scenario C" hebt u meerjarig in uw begroting verwerkt.

Het interen op vermogen, het continu zoeken naar maatregelen om te versoberen hebben ook een keerzijde. De financiële rek is uit uw begroting, of zoals u het zelf verwoordt "we balanceren op een dunne lijn". Wij onderstrepen dan ook de noodzaak om uw weerstandscapaciteit op orde te houden en bestaande risico's te verminderen en nieuwe risico's zoveel mogelijk te beperken. We geven ons hierbij rekenschap van het feit dat u bij de bepaling van het noodzakelijke weerstandsvermogen de financiële effecten van het langer duren en strenger worden van de coronamaatregelen ("meest ongunstige coronascenario") voor 50% hebt meegenomen.

Hoewel het repressieve toezicht van toepassing is, vragen wij u ons actief te informeren over eventuele ontwikkelingen die van negatieve invloed zijn op het financieel evenwicht en het risicoprofiel van uw gemeente.

Schuldquote
De schuldquote gaat naar verwachting oplopen tot boven de 100%. Dit hangt samen met de forse uitgaven en investeringen vanuit de coronamaatregelen, maar ook met de ambitie om de komende jaren te investeren in de stad. De financiële wendbaarheid wordt hierdoor beperkt. Wij vinden het een positieve ontwikkeling dat bij toekomstige investeringsbeslissingen het begrote effect op de schuldquote deel uitmaakt van de afwegingen. We hebben echter wel geconstateerd, dat de realisatiecijfers van de schuldquote in de afgelopen jaren lager zijn dan in de begroting opgenomen. Dit omdat het tempo van de investeringen achterblijft bij de ramingen.

Vervolg
Wenst u een uitgebreidere toelichting op onze bevindingen, of heeft u vragen over de financiële positie van uw gemeente? Neem dan contact op met Ria van Dixhoorn.

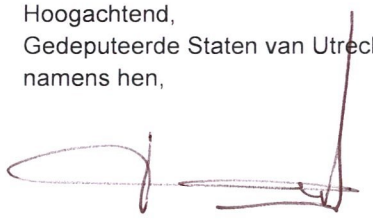
Tenslotte
Wij willen ook stil staan bij de huidige tijd en het financiële toekomstperspectief. Covid19 heeft veel teweeg gebracht. Niet alleen maatschappelijk maar ook financieel. Voor een groot aantal gemeenten voelt het als de spreekwoordelijke "druppel die de emmer" doet overlopen. Immers, gemeenten zijn nog hard aan de slag om tegenvallers binnen het sociaal domein op te lossen. We zien dat de financiële problemen van de gemeenten zich opstapelen. Dit gevoegd bij het besef dat we niet weten welke uitdagingen ons nog te wachten staan, maakt het financieel perspectief extra onzeker. Afgelopen jaar hebben we, als provincie, op verschillende wijzen op rijksniveau aandacht gevraagd voor de financiële situatie van de Utrechtse gemeenten. We blijven dit doen daar waar mogelijk. Samen met u!

Een afschrift van onze brief zenden wij – ter kennisgeving – naar uw college van burgemeester en wethouders.

Naast het financieel toezicht toetsen wij in het kader van het interbestuurlijke toezicht (IBT) ook uw taakuitvoering op de terreinen omgevingsrecht, vergunninghouders en informatie- en archiefbeheer. Deze werkvelden kennen een ander beoordelingsritme. Onze toezichtbrieven hierover ontvangt u op een ander tijdstip.

Wij publiceren de resultaten van ons toezicht op de interactieve IBT-kaart. Zie daarvoor www.provincie-utrecht/interbestuurlijktoezichtkaart. Deze brief wordt vanaf 1 maart 2021 ook toegankelijk via deze kaart.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen,

R.C.L. (Robert) Strijk
Gedeputeerde Financiën, Organisatie, Economie en Europa

Belanghebbenden kunnen op grond van de Algemene wet bestuursrecht binnen 6 weken na de datum van verzending of uitreiking van dit besluit daartegen bezwaar maken door het indienen van een gemotiveerd bezwaarschrift. Het bezwaarschrift moet worden gericht aan:
Gedeputeerde Staten van Utrecht, t.a.v. de secretaris van de AWB-Adviescommissie bezwaarschriften van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Indien bezwaar is gemaakt kan ook om een voorlopige voorziening worden gevraagd, als er tijdelijke maatregelen nodig zijn waarmee niet tot de beslissing op het bezwaarschrift kan worden gewacht. Het verzoek moet worden gedaan bij de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht. Bij het verzoek om voorlopige voorziening moet een kopie van het bezwaarschrift worden gevoegd. Hiervoor is griffierecht verschuldigd.

PROVINCIE :: UTRECHT

Postbus 80300, 3508 TH Utrecht

Ingekomen ILC d.d.

18 DEC 2020

PostNL
Port Betaald

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

De gemeenteraad heeft op 21 januari 2021 de permanente geheimhouding op de Managementletter 2020 opgeheven met uitzondering van de bevindingen ten aanzien van IT op pagina 17.

Behandeld door	J.M.W. Koolenbrander	**Datum**	9 december 2020
Doorkiesnummer	030 - 28 61619	**Kenmerk**	8295536
E-mail	a.koolenbrander@utrecht.nl	**Onderwerp**	Managementletter 2020
Bijlage(n)	1 (geheim)	**Beleidsveld**	Financiën

Geachte leden van de raad,

In de geheime bijlage bij deze brief vindt u de Managementletter 2020 van onze accountant. Jaarlijks voert de accountant een interimcontrole uit, ter voorbereiding op de controle van de jaarrekening. De bevindingen presenteert hij in de Managementletter, samen met aanbevelingen voor verbetering in de beheersing van werkprocessen. In deze brief gaan wij eerst in op de totstandkoming van deze Managementletter. Vervolgens reageren wij op de bevindingen en aanbevelingen.

Geheimhouding
We hebben op de Managementletter 2020 permanente geheimhouding opgelegd op grond van artikel 55 lid 1, 86 lid 2 en 25 lid 2 van de Gemeentewet om redenen genoemd in artikel 10 lid 2 sub b en g van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De informatie in de managementletter raakt de financiële belangen van de gemeente en kan leiden tot onevenredige bevoordeling van derden. In de managementletter staat informatie over bepaalde bedrijfsprocessen en de aan de uitvoering daarvan verbonden financiële, taakinhoudelijke en juridische aandachtpunten en risico's.

Proces interimcontrole
Het proces is soepel en in goede samenwerking verlopen, ondanks de belemmeringen van het werken op afstand. Een deel van de werkzaamheden is nog niet (volledig) afgerond. Over de resultaten van de IT-audit wordt u op een later moment afzonderlijk geïnformeerd.

Algemeen
Mede door toenemende eisen aan de controle vraagt de accountant meer gedetailleerde vastlegging van processen en van controlemaatregelen daarin. De accountant stelt vast dat ons college zijn adviezen opvolgt ter verbetering van de centrale informatievoorziening en de beheersing van monitoring van processen en risico's. Deze adviezen zijn tevens behulpzaam bij het traject versterken bedrijfsvoering en de verstevigen van de controlfunctie op het niveau van de organisatie als geheel, het concern.

Risicomanagement en interne beheersing
Over de ontwikkeling van het risicomanagement die in gang is gezet met het plan van aanpak is de accountant positief. “Aan de hand van uw plan van aanpak doorontwikkeling risicomanagement geeft u een adequate invulling aan ons advies en uw wens om risicomanagement verder te verstevigen binnen uw organisatie. Dit past tevens bij de ontwikkeling naar de rechtmatigheids-verantwoording die uw college met ingang van boekjaar 2021 geeft.”

De accountant ziet minder voortgang bij de interne beheersing, in het bijzonder op het punt van de centrale kaderstelling. De ingezette transitie van het onderdeel Financiën, inkoop en juridische zaken (FIJ) is bedoeld om het inzicht en de beheersing op het geheel te verbeteren. Door de coronacrisis werd de voortgang helaas belemmerd. De aanpassing van de P&C-cyclus en het werken op afstand legden beslag op de beschikbare capaciteit. Dat neemt niet weg dat de aanbevelingen (inclusief die over prestatielevering) een vervolg krijgen, in een realistisch tempo. Overigens heeft de accountant de doorgevoerde verbeteringen bij de memoriaalboekingen nog niet kunnen beoordelen.

Grondexploitaties
De accountant herkent dat de aanwezige opzet van interne beheersing van de grondexploitaties nu wordt geborgd met zichtbare maatregelen. Nog niet alle maatregelen konden worden beoordeeld, omdat een aantal van de processen, zoals de actualisatie van de grondexploitatieberekeningen pas bij het opmaken van de jaarstukken wordt uitgevoerd.

Covid-19
Bij zijn interim-controle heeft de accountant de impact van de virusuitbraak op de gemeentelijke organisatie, de processen en de financiële stromen in kaart gebracht. De nieuwe Tozo-regeling vraagt een extra controle-inspanning bij de jaarrekening. Er zijn afspraken gemaakt over de in dat kader uit te voeren controlewerkzaamheden. In goed overleg, zodat deze zowel voor de organisatie als voor de accountant hanteerbaar zijn. Daarnaast onderkennen wij een toename van risico’s bij gewaarborgde en verstrekte geldleningen, gesubsidieerde organisaties en dubieuze debiteuren. Dat vraagt een aanvullende risicoanalyse bij de jaarrekening. Voor de gewaarborgde en verstrekte geldleningen vindt de analyse plaats op het niveau van de individuele dossiers. Gezien het grote aantal dossiers is het onzeker of deze analyse tijdig en volledig kan worden afgerond.

Aandachtspunten voor de Jaarrekening 2020
De accountant geeft helder aan welke aandachtspunten er nog liggen en welke controlewerkzaamheden moeten plaatsvinden voor de Jaarrekening 2020. Voor een deel zijn dit extra werkzaamheden als gevolg van de virusuitbraak Covid-19, zowel voor de organisatie als voor de accountant. Mogelijk leidt dit tot een langere doorlooptijd van het jaarrekeningproces.
De gevraagde onderbouwingen zullen wij vanzelfsprekend leveren. Bij de analyse van de (gewaarborgde) geldleningen moeten we een klein voorbehoud maken, zoals hierboven toegelicht. Daarnaast is de invoering van het systeem om de volledigheid van de erfpachtopbrengsten aan te tonen nog niet zo ver gevorderd dat de resultaten bij de verantwoording 2020 beschikbaar zijn.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Deloitte.

Gemeente Utrecht

Managementletter 2020

gemeente Utrecht

25 november 2020

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Wilhelminakade 1
3072 AP Rotterdam
Postbus 2031
3000 CA Rotterdam
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9830
www.deloitte.nl

Aan het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE UTRECHT

Datum: 25 november 2020

Ons kenmerk: 2011E6DF84/HV

Geachte leden van het college,

Wij hebben conform onze opdrachtbevestiging d.d. 17 september 2020, als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2020, de interim-controle voor de gemeente Utrecht uitgevoerd. Deze controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne-beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. In onze managementletter zijn onze bevindingen en aanbevelingen ter zake opgenomen. Tevens heeft deze controle als doelstelling om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2020 te signaleren en onder uw aandacht te brengen.

Volledigheidshalve merken wij op dat onze analyse en evaluatie is uitgevoerd in het kader van de door u verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken en het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

De risico-inschattingen hebben niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing, of over de opzet, het bestaan, de effectiviteit en de efficiency van de interne beheersing als geheel, en bestrijken daarom niet noodzakelijkerwijs alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

De bevindingen en aanbevelingen kunnen worden gelezen als constructieve aanwijzingen voor het college, als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening.

Graag lichten wij deze rapportage en onze bevindingen en aanbevelingen nader aan u toe.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

[redacted] [redacted]

drs. R.M.J. van Vugt RA N.R. Fritz RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting	4
Bevindingen interim-controle	9
Effecten COVID-19	24
Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren	28
Actualiteiten	35
Bijlagen algemeen	37
Vertrouwelijke bijlage	40

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Utrecht

Belangrijke aandachtsgebieden en speerpunten bij onze controle

Belangrijke aandachtsgebieden

In aansluiting op onze controle van voorgaand boekjaar, onze voorgaande rapportages en ons auditplan onderkennen wij de volgende relevante aandachtsgebieden voor de jaarrekeningcontrole 2020:

- Decentrale besturingsfilosofie en (fraude)risicomanagement.
- Waardering van de grondexploitatie en specifiek grondexploitatiecomplex Leidsche Rijn.
- Beheersing en verantwoording van de bestedingen in het sociaal domein, met specifiek in 2020 de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo-regeling).
- Het naleven van de EU-aanbestedingsrichtlijnen.
- Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking, inclusief cybersecurity.

Grote projecten en vastgoed

Jaarlijks nemen wij speerpunten voor onze controle mee uit uw adviescommissie Controle & Financiën. Vorig jaar rapporteerden wij u over de beheersing van grote projecten (inschatting van risico's) en de beheersing van uw vastgoedportefeuille (vervanging en renovatie). Zodra uw nieuwe regeling risicovolle projecten is getoetst en vastgesteld zullen wij toetsen of volgens deze nieuwe regeling wordt gewerkt. Wij verwachten dit op zijn vroegst bij de controle 2021 te kunnen toetsen.

Speerpunten 2020

Uw adviescommissie heeft de volgende speerpunten meegegeven voor onze controle:

- Kwaliteit en voorspellende waarde van de begroting – rapportpunt in ons accountantsverslag bij de jaarrekening 2020.
- Trendanalyse van uw financiële positie – rapportpunt in ons accountantsverslag bij de jaarrekening 2020.
- Budgetrecht van uw gemeenteraad – rapportpunt in deze managementletter: Bevindingen interim-controle #1.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Utrecht

Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

Voorgaand boekjaar adviseerden wij u om de centrale informatievoorziening en de beheersing en monitoring van processen en risico's verder te verbeteren. U heeft hiervoor een plan van aanpak voor de doorontwikkeling van risicomanagement opgemaakt. Dit plan is opgemaakt door Concern Control en FIJ Financiën, waarbij invulling wordt gegeven aan strategisch risicomanagement voor de langere termijn (Concern Control) en opstarten van risicodialogen met de organisatieonderdelen (FIJ Financiën). Daarnaast actualiseert u iedere vier jaar uw interne frauderisicoanalyse. Voor boekjaar 2020 voert u op specifieke aspecten verdiepende risicosessies uit, waaronder: (1) inkoop en aanbesteding, (2) vertrouwelijke informatie en informatie-beveiliging, en (3) handhaving. Wij nemen kennis van uw evaluatie van frauderisicofactoren ten aanzien van deze processen en vragen vanuit de actualiteit specifiek de aandacht voor het betaalproces (algemeen bij inkopen) en de Tozo-regeling. De dynamische omgeving waarin gemeenten opereren en de daarmee wijzigende controleomgeving hebben impact op uw en onze controle. Dit vraagt om duidelijke kaders en vastlegging van onderbouwingen en interne controles. Bij onze controle hebben wij uitgebreid stilgestaan bij de mogelijkheden van centrale kaderstelling op de interne beheersing binnen de bedrijfsprocessen. Wij identificeren mogelijkheden om de centrale kaderstelling te verbeteren op de onderwerpen subsidiebaten/inkomensoverdrachten, debiteuren, memoriaalboekingen en kredietbeheersing.

COVID-19

De coronacrisis en diens impact op Utrecht is een belangrijk thema bij onze controle. Wij hebben bij onze interim-controle inzicht verkregen in de impact op uw organisatie, processen en financiële stromen. De (nieuwe) Tozo-regeling vergt zowel intern als extern een extra controle-inspanning bij de controle van boekjaar 2020. Gezien de specifieke aard van deze transactiestroom, zijnde dat deze activiteit nieuw is voor de gemeente en de omvang van de transactiestroom materieel is, verkrijgen wij bij ons risico-inschattingsproces nader inzicht in dit proces, de applicatie (Socrates) en de door u ingestelde interne beheersmaatregelen. Ook onderschrijven wij de aandachtspunten die de gemeente signaleert op het gebied van leningen u/g en gewaarborgde geldleningen, subsidievestrekkingen en –vaststellingen, en de toereikendheid van de voorziening dubieuze debiteuren.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Utrecht

Grondexploitatie

De grondexploitatieportefeuille van de gemeente Utrecht is gezien de omvang ervan, exclusief verliesvoorzieningen, materieel in het perspectief van de jaarrekeningcontrole. In onze voorgaande rapportages hebben wij aan u gerapporteerd dat de interne beheersing rondom het schattingsproces van de grondexploitatieberekeningen van groot belang is voor de aannemelijkheid van het geprognosticeerde resultaat van de projecten en hiermee voor de waardering ervan in de jaarrekening van de gemeente Utrecht.

Tevens hebben wij u gerapporteerd dat wij geconstateerd hebben dat de gemeente Utrecht in opzet een toereikende mix aan interne beheersmaatregelen heeft om te kunnen borgen dat de geprognosticeerde nog te realiseren baten en lasten van de projecten aannemelijk zijn, maar dat er geen sprake is van een structurele vastlegging van de inhoudelijke controles die worden uitgevoerd om te borgen dat de inputvariabelen van de grondexploitaties op een adequate wijze tot stand komen.

Tijdens de interim-controle 2020 hebben wij geconstateerd dat een deel van onze bevindingen uit 2019 zijn opgevolgd, maar dat twee kritische momenten in het opstelproces van de grondexploitaties nog onvoldoende (zichtbare) maatregelen van interne beheersing bevatten, te weten de onderdelen civieltechnische ramingen en inhoudelijke challenge van de conceptgrondexploitatieberekeningen die tijdens het actualisatieproces opgesteld worden. Het risico blijft hierdoor bestaan dat de waardering van de grondexploitaties niet juist is als gevolg van niet-aannemelijke kosten- (p- en q-component) en opbrengstenramingen (q-component) in de grondexploitaties. Wij zullen de afwikkeling van dit punt betrekken bij de beoordeling van de herziene grondexploitatieberekeningen ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2020.

Onroerend goed transacties

Wij hebben vastgesteld dat onze bevindingen uit voorgaande rapportages in 2020 opgelost zijn. Dit betekent dat er in opzet voldoende interne beheersmaatregelen getroffen zijn binnen de gemeente Utrecht om de marktconformiteit van de grondtransacties te waarborgen. Wij zullen de effectiviteit van de beheersmaatregelen in het 4e kwartaal 2020 testen en zijn hierdoor voornemens om een organisatiegerichte controleaanpak te hanteren ten aanzien van het controleonderdeel ”marktconformiteit van de grondtransacties”.

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Utrecht

Overige bevindingen

In onze managementletter rapporteren wij u verder over:

- IT-audit op SAP, cyber-assessment en inzicht in applicatie Socrates
- Vastgoed en onroerend goed
- Europese aanbestedingen en (onderhanden) controleaanpak
- Prestatielevering
- Overige detailbevindingen

In Bijlage B hebben wij een overzicht opgenomen van aandachtspunten voor (uw opsteldossier) bij de jaarrekening die voortkomen uit de adviespunten in deze managementletter.

Onderhanden onderwerpen

Ten tijde van het uitbrengen van de eerste conceptmanagementletter zijn de volgende onderwerpen nog onderhanden:

- IT-audit (wij volgen concernaudit van de gemeente Utrecht, die in oktober en november plaatsvindt), waarover u in een afzonderlijke IT-audit managementletter geïnformeerd wilt worden.
- Tozo-regeling (uw gemeente heeft voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd en een verbijzonderde interne controle ingericht, wij voeren in het najaar detailcontroles uit).
- Leidsche Rijn (voortgang afname onzekerheid).

Bestuurlijke samenvatting

Onze hoofdboodschap aan de gemeente Utrecht

Opvolging eerdere aanbevelingen

De managementletter 2019 bevatte diverse aanbevelingen. Wij hebben de opvolging van bevindingen van vorig boekjaar in een apart hoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

Drie van de elf bevindingen zijn opgelost, vijf bevindingen zijn gedeeltelijk opgelost en drie bevindingen zijn nog niet opgelost.

De belangrijkste niet opgeloste bevindingen laten wij tevens terugkomen in de hoofdtekst van deze managementletter.

Follow-up aanbevelingen voorgaande jaren	
Niet opgelost	3
Gedeeltelijk opgelost	5
Opgelost	3
Totaal	**11**

Bevindingen interim-controle

#1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

(Fraude)risicomanagement

In onze managementletter 2019 hebben wij u geadviseerd om de centrale informatievoorziening en de beheersing en monitoring van processen en risico's verder te verbeteren, zonder daarbij de decentrale besturingsfilosofie uit het oog te verliezen.

Als voorbeeld daarbij hebben wij uw Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen belicht, waarin de kaders van het risicomanagement zijn gesteld. Uitgangspunt in deze nota is dat organisatieonderdelen zelf verantwoordelijk zijn voor hun risico's. Dit geldt voor het gehele proces, vanaf de risico-identificatie tot en met het sturen op en beheersen van risico's. Organisatieonderdelen zijn, voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is, ook zelf verantwoordelijk voor het opvangen van de mogelijke gevolgen van risico's (binnen de eigen projecten). Wij constateren daarbij dat er in beperkte mate sprake is van sturing op concernniveau en van standaardisatie en richtlijnen. Het gevolg hiervan is dat er verschillende werkwijzen bestaan, die niet altijd op elkaar aansluiten, en dat inzicht op concernniveau ontbreekt. Specifiek leidt dit tot bevindingen met als meest aansprekende voorbeeld bij de jaarrekeningcontrole 2019 de grondexploitatie, waarbij het lastig is om een totaal inzicht te krijgen in de risico's en financiële buffers die soms expliciet (post onvoorzien), maar soms ook impliciet (onderkant bandbreedte van de grondprijzenbrief), zijn ingerekend.

Wij adviseerden u om:

- Een centraal projectbeheersingssysteem op te zetten, zodat de risico's centraal geïnventariseerd en gemonitord kunnen worden.
- De organisatieonderdelen structureel onderbouwende documentatie te laten toevoegen bij de geïdentificeerde risico's.
- Een chief risk officer te benoemen om toezicht te houden op de "bedrijfsrisico's" en verantwoordelijk te zijn voor het risicomanagement in zijn geheel. Deze functie kan mogelijk worden belegd bij de concerncontroller. In de overwegingen moet dan wel meegenomen worden: tijdsaspect, arbeidsintensiteit en de onafhankelijke positie.

De implementatie van risicomanagement levert een belangrijke bijdrage aan de verdere ontwikkeling van uw planning & controlfunctie. Wij hebben kennisgenomen van uw plan van aanpak voor de doorontwikkeling van risicomanagement in uw organisatie.

Aan de hand van uw plan van aanpak doorontwikkeling risicomanagement geeft u een adequate invulling aan ons advies en uw wens om risicomanagement verder te verstevigen binnen uw organisatie. Dit past tevens bij de ontwikkeling naar de rechtmatigheidsverantwoording die uw college met ingang van boekjaar 2021 geeft.

Bevindingen interim-controle

#1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

Plan van aanpak doorontwikkeling risicomanagement
U heeft een plan van aanpak geformuleerd voor de doorontwikkeling van risicomanagement. Wij hebben kennisgenomen van het plan van aanpak aan de hand van uw interne presentatie van september 2020 door FIJ Financiën in samenwerking met Naris.

In de presentatie worden twee lijnen uiteengezet, namelijk:

1) Concern Control: professionalisering risicomanagement

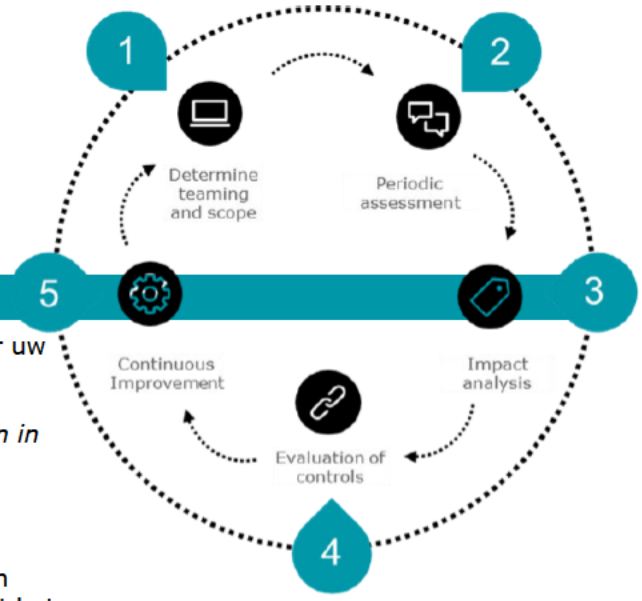
De doelstelling is de ontwikkeling van strategisch risicomanagement voor de langere termijn, met als eerste stappen:
- GAP-analyse (IST-SOLL risicomanagement) – najaar 2020.
- Werving risico manager – september/oktober 2020.
- Regeling risicovolle projecten met een toets door externe expertise – in de afrondende fase.
- Beheersing grote projecten – handleiding gereed in december 2020.

2) FIJ Financiën: opstarten risicodialogen met organisatieonderdelen t.b.v. reguliere P&C-producten en themagerichte dialogen op aanvraag (bijv. corona, stationsgebied, omgevingswet etc.).

De doelstelling is om het risicobewustzijn in de organisatie te versterken, het inhoudelijke gesprek over risico's te bevorderen en een werkwijze na te streven van 'in één keer goed', met als eerste stappen:
- Risicodialoog-sessies met de 13 organisatieonderdelen organiseren en begeleiden – najaar 2020.
- Aanscherpen (financiële) kaders risicomanagement – P&C-cyclus.
- Opzet en inhoud paragraaf weerstandsvermogen verbeteren – P&C-cyclus.

De risicodialoog-sessies kennen een brede opzet die naast risico's voor controle en verantwoording expliciet in gaan op de koppeling naar beleidsdoelstellingen en risico's dat doelstellingen niet worden bereikt. De risicodialoog-sessies zijn niet primair ingegeven vanuit bijvoorbeeld de frauderisicoanalyse. In dat kader vinden op basis van uw interne frauderisicoanalyse voor een drietal frauderisico's met hoge impact afzonderlijke risicosessies plaats. Meer hierover leest u hieronder verder ten aanzien van fraude.

Bevindingen interim-controle

#1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

Recente voorbeelden uit de media tonen dat fraude een belangrijk thema is. Wij informeren u jaarlijks over uw aandacht voor het thema fraude, onze zienswijze en evaluatie daarbij.

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van (o.a. materiële) fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van een overtreding van de wet- en regelgeving

Als onderdeel van onze interim-controle vragen wij uw organisatie jaarlijks om inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad (of de adviescommissie Controle & Financiën).

Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft uw organisatie ook voorbeelden gegeven van de manier waarop zij deze beheerst. Onderdeel van de beheersing van de frauderisico's is de intern opgestelde frauderisicoanalyse die iedere vier jaar vanuit Concern wordt geactualiseerd. Vorig boekjaar hebben wij kennisgenomen van uw actuele frauderisicoanalyse (december 2019) en uw onderzoek 'Leren van fraude', waarin de fraudegevallen van 2018 zijn geanalyseerd en inzicht is verkregen in de 'rode draad' ten aanzien van de fraudegevallen. Met uw aanpak besteedt u passende aandacht aan de onderwerpen 'fraude' en 'integriteit'. De gemeente voert op specifieke aspecten verdiepende risicosessies uit, waaronder: (1) inkoop en aanbesteding, (2) vertrouwelijke informatie en informatiebeveiliging en (3) handhaving. Hierin zal naast de instrumentele aspecten nadrukkelijk aandacht zijn voor cultuur en gedragsfactoren bij fraudepreventie. Wij bespreken in het kader van onze controle met u om aan te sluiten bij een of meerdere van deze gesprekken om kennis te nemen van uw evaluatie van frauderisicofactoren ten aanzien van deze processen. Ook vragen wij uw organisatie om expliciet aandacht te besteden aan het betaalproces (algemeen bij inkopen), de nieuwe Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo-regeling) en de beheersing van (fraude)risico's.

De interne frauderisicoanalyse komt periodiek tot stand door middel van een risico-inventarisatie en -analyse per organisatieonderdeel. Interne procedures en processen moeten periodiek worden geanalyseerd op de risico's van fraude en integriteit. Het uitvoeren van een frauderisicoanalyse speelt een cruciale rol in het ontwikkelen en in stand houden van een effectieve interne beheersing. Dergelijke risicoanalyses maken inzichtelijk op welke plaatsen mogelijk niet-integer gedrag kan plaatsvinden, en wat de kwetsbare functies, processen en activiteiten zijn. Bovendien dragen ze bij aan het risicobewustzijn en aan het vermogen om snel te reageren in het geval van signalen van fraude. Het uitvoeren van de vierjaarlijkse frauderisicoanalyse wordt gecommuniceerd met de coördinator Integriteit en de senior beleidsadviseur Financiën, verantwoordelijk voor het gemeentelijk risicomanagementsysteem, en met de concerncontroller.

U bent als college – tezamen met de gemeenteraad – primair verantwoordelijk voor het beoordelen van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving. De frauderisicoanalyse is gedeeld met de directieraad, het college en de adviescommissie Controle en Financiën. De gemeentebrede frauderisicoanalyse is eind 2019 uitgevoerd door Concernaudit.

Bevindingen interim-controle

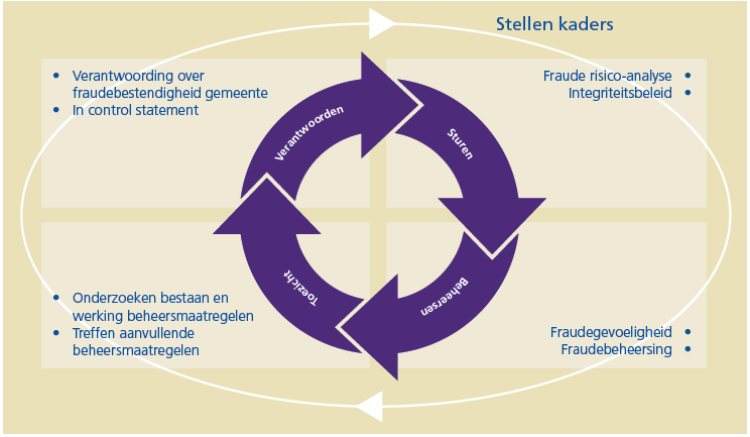
#1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

Fraudesignalen

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie NBA een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude. Ter invulling van deze professioneel-kritische houding zal de accountant een inschatting moeten maken van de frauderisico's, zich een beeld moeten vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en moeten bezien of deze maatregelen effectief zijn. Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, zal de accountant dit moeten communiceren met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, het college en, in sommige gevallen (fraude in de top van de organisatie) en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, de gemeenteraad.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met vertegenwoordigers van uw gemeente, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in relatie tot de jaarstukken, en op preventieve maatregelen daarbij. U heeft ons gemeld dat geen sprake is van fraudegevallen dan wel vermoedens van fraude in het boekjaar 2020 tot heden.

Daarnaast hebben wij conform onze beroepsregels zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop waren gericht om het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersmaatregelen door het management te detecteren. Hoewel wij, zoals hiervoor beschreven, een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude.

Bevindingen interim-controle

#1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

Frauderisico's bij de jaarrekeningcontrole

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij de gemeenteraad en het college van de gemeente.
Deze verantwoordelijkheid betreft ook het onderhouden van een zodanige interne beheersing als nodig is om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder dat deze afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Onze controle is opgezet om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, maar richt zich niet specifiek op het ontdekken van fraude. Op basis van de door ons uitgevoerde interim-werkzaamheden hebben wij geen aanpassingen aangebracht in onze initiële frauderisicoanalyse die is opgenomen in onze controleaanpak.

Bevindingen interim-controle

#1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing

Interne beheersing

In onze rapportages naar aanleiding van de accountantscontrole over het boekjaar 2019 hebben wij eveneens uitgebreid stilgestaan bij de decentrale besturingsfilosofie van de gemeente Utrecht en de impact hiervan op de interne beheersing binnen de bedrijfsprocessen. Uw gemeente hanteert een decentraal sturingsmodel waarbij wij samen met u onderkennen dat een stevigere centrale kaderstelling op onderdelen noodzakelijk is. Dit heeft als gevolg dat concernoverstijgende transactiestromen binnen de gemeente Utrecht op verschillende wijzen worden beheerst, omdat de organisatieonderdelen zelf verantwoordelijk voor zijn voor het ontwerpen en de implementatie ervan. In onze voorgaande rapportages hebben wij gerapporteerd over de mogelijkheden die bestaan om de risico's die samenhangen met onze constateringen te verkleinen.

Tijdens de interim-controle 2020 hebben wij, gezien de relevantie van deze bevindingen, daarom uitgebreid stilgestaan bij de follow-up van onze bevindingen uit 2019 op dit onderdeel. Wij hebben vastgesteld dat er per heden nog geen opvolging gegeven is aan onze adviezen uit 2019. Concreet betekent dit dat wij per heden de volgende bevindingen hebben ten aanzien van de interne beheersing op concernoverstijgende transactiestromen:

- Subsidiebaten c.q. inkomensoverdrachten van andere overheden, waar binnen de organisatieonderdelen betrouwbare primaire registraties en interne beheersmaatregelen ontbreken om de volledigheid van de opbrengstverantwoording te waarborgen.
- Debiteuren, waar binnen de organisatieonderdelen procedures en richtlijnen alsmede interne beheersmaatregelen ontbreken die borgen dat de inschatting van oninbaarheid van debiteuren getrouw geschat wordt.
- Memoriaalboekingen, waar binnen de organisatieonderdelen zichtbare controlemaatregelen alsmede in het systeem afgedwongen controletechnische functiescheidingen ontbreken die waarborgen dat er een grondslag vanuit de verslaggevingsrichtlijnen (het BBV) bestaat voor opgeboekte nog te betalen en nog te ontvangen bedragen per jaareinde. U geeft aan dat dit proces in het tweede halfjaar verbeterd is, hetgeen wij nog moeten beoordelen.

Bij de interim-controle 2020 hebben wij eveneens vastgesteld dat op concernniveau er nog onvoldoende inzicht bestaat en kaderstelling is op de interne beheersing van de investeringskredieten. Hierdoor loopt u het risico dat begrotingsoverschrijdingen niet tijdig, op het juiste bestuurlijke niveau, in beeld zijn, wat kan leiden tot kredietonrechtmatigheden.

Tevens onderkennen wij een risico voor de gemeente Utrecht als gevolg van de verschillende werkwijzen en interne beheersing op normaliter één en hetzelfde proces. Concreet betekent dit dat wij niet kunnen steunen op de interne beheersing binnen deze processen en geen organisatiegerichte controleaanpak kunnen hanteren.

Wij adviseren u derhalve, net als in onze voorgaande rapportages, om de centrale informatievoorziening en de beheersing en monitoring van processen en risico's verder te verbeteren, zonder daarbij uw decentrale besturingsfilosofie uit het oog te verliezen. Voor onze bevindingen van voorgaand jaar en opvolging in huidig boekjaar verwijzen wij naar de follow-up bijlage.

Bevindingen interim-controle

#2 Grondexploitatie

Waardering bouwgronden in exploitatie

In onze voorgaande rapportages hebben wij aan u gerapporteerd dat de interne beheersing rondom het schattingsproces van de grondexploitieberekeningen van groot belang is voor de aannemelijkheid van het geprognosticeerde resultaat van de projecten en hiermee voor de waardering ervan in de jaarrekening van de gemeente Utrecht.

Tevens hebben wij u gerapporteerd dat wij geconstateerd hebben dat de gemeente Utrecht een in opzet toereikende mix aan interne beheersmaatregelen heeft om te kunnen borgen dat de geprognosticeerde nog te realiseren baten en lasten van de projecten aannemelijk zijn, maar dat er geen sprake is van een structurele vastlegging van de inhoudelijke controles die worden uitgevoerd om te borgen dat de notities op een adequate wijze tot stand komen en hierdoor een betrouwbare bron zijn voor de inputvariabelen van de grondexploitatieberekeningen. Tijdens de interim-controle 2020 hebben wij expliciete aandacht geschonken aan de opvolging van onze bevindingen. Wij constateren hierbij het volgende:

In het proces rondom de totstandkoming van de (herziene) grondexploitatieberekeningen onderkennen wij vier kritische momenten:

- De totstandkoming van de notitie parameters, die de basis vormt voor de indexaties die zijn opgenomen in de grondexploitatieberekeningen voor toekomstig te verwachten opbrengsten en kostenstijgingen, daar waar de gemeente Utrecht nog geen contracten heeft afgesloten met derden.

- De totstandkoming van de civieltechnische ramingen, die de basis vormen voor de geprognosticeerde kosten die opgenomen zijn in de grondexploitatieberekeningen, daar waar de gemeente Utrecht nog geen contracten heeft afgesloten met derden.

- De totstandkoming van de notitie grondprijzen, die de basis vormt voor de geprognosticeerde opbrengsten die opgenomen zijn in de grondexploitatieberekeningen, daar waar de gemeente Utrecht nog geen contracten heeft afgesloten met derden.

- De MPR-gesprekken, die dienen als inhoudelijke challenge van de conceptgrondexploitatieberekeningen, de grondexploitatieteksten.

Op grond van de door ons verrichte werkzaamheden concluderen wij dat wij dat er binnen de totstandkoming van de notitie parameters en de notitie grondprijzen voldoende zichtbare maatregelen van interne beheersing getroffen zijn. Onze constatering uit de rapportage betreffende het onvoldoende zichtbaar zijn van de controlerende werkzaamheden in het proces is in 2020 opgevolgd, wat ertoe leidt dat deze procesonderdelen in opzet en bestaan toereikend zijn.

Wij testen van de totstandkoming van de notitie grondprijzen de effectiviteit van de beheersmaatregelen in het 4e kwartaal 2020. Op basis daarvan hanteren wij een organisatiegerichte controleaanpak voor de p-component in de opbrengstenramingen van de grondexploitatieberekeningen.

Bevindingen interim-controle

#2 Grondexploitatie

Rondom de totstandkoming van de civieltechnische ramingen en de challenge van de conceptgrondexploitatieberekeningen zien wij het structureel toepassen van de controlerende werkzaamheden in het proces nog onvoldoende terugkomen.

Civieltechnische ramingen

De civieltechnische ramingen die aan de basis liggen van een grondexploitatieberekening worden, afhankelijk van de fase van het project, uitgevraagd bij verschillende externe ingenieursbureaus. Voor de inhoudelijke beoordeling van de kwaliteit van het door het externe ingenieursbureau opgeleverde product worden civieltechnische experts van de gemeente (afdeling Realisatie) ingeschakeld. Hierbij maakt het team realisatie o.a. gebruik van kengetallen die ontwikkeld zijn vanuit de realisatie van (referentie)projecten binnen de gemeente Utrecht. Deze werkzaamheden worden eveneens zichtbaar vastgelegd.

Hoewel dit in opzet een adequate maatregel is om de aannemelijkheid van kostenramingen te borgen, vormt deze maatregel geen vast onderdeel in het actualisatieproces van de grondexploitaties. Het team realisatie wordt namelijk alleen op basis van een specifieke uitvraag ingeschakeld. Tevens wordt het team realisatie niet betrokken bij de verwerking van de beoordeelde kostenraming in de grondexploitatie en/of de challenge van de grondexploitatie-berekening, waardoor de aannemelijkheid van de kostenramingen in de uiteindelijke grondexploitatieberekening onvoldoende geborgd is. Het risico blijft hierdoor bestaan dat de waardering van de grondexploitaties niet juist is als gevolg niet-aannemelijke kostenramingen.

Wij adviseren om de toets op de aannemelijkheid van de kostenramingen door de civieltechnische experts als vast onderdeel op te nemen in het actualisatieproces van de grondexploitaties.

Inhoudelijke challenge van de conceptgrondexploitatieberekeningen

Wij constateren dat er in 2020 nog geen sprake is van een structurele vastlegging van de inhoudelijke controles die worden uitgevoerd om te borgen dat de geactualiseerde grondexploitatieberekeningen op een adequate wijze tot stand komen.

Concreet bedoelen wij dat niet zichtbaar is:
- Welke controles zijn uitgevoerd op de inhoud van de conceptgrondexploitatie en met welke diepgang;
- Op basis van welke informatie en documentatie deze controles zijn uitgevoerd;
- Wat de eventuele bevindingen hierbij zijn; en
- Hoe deze bevindingen zijn afgewikkeld in het proces om te komen tot de definitieve notities.

Het risico blijft hierdoor bestaan dat de waardering van de grondexploitaties niet juist is als gevolg niet-aannemelijke kosten- (p- en q-component) en opbrengstenramingen (q-component) in de grondexploitaties. Wij zullen de afwikkeling van dit punt betrekken bij de beoordeling van de herziene grondexploitatieberekeningen ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2020.

Bevindingen interim-controle

#3 IT-omgeving, risico's en (significante) tekortkomingen

De bevindingen ten aanzien van de IT zijn opgenomen in de vertrouwelijke bijlage.

Bevindingen interim-controle

#4 Vastgoed en onroerend goed

Onroerendgoedtransacties

In onze voorgaande rapportages hebben wij aan u gerapporteerd dat de interne beheersing rondom de onroerendgoedtransacties relevant is voor de accountantscontrole van de gemeente Utrecht omdat de begrote opbrengst die hiermee samenhangt materieel is. Deze relevantie bestaat in 2020 eveneens gezien de begrote opbrengst van € 105 miljoen. Tijdens de interim-controle hebben wij de administratieve organisatie en interne beheersing rondom de aan- en verkopen van onroerende goederen beoordeeld. Hierbij is specifieke aandacht besteed aan de opvolging van onze bevindingen uit 2019, gezien onze conclusie dat de zichtbaarheid van de controlerende maatregelen van interne beheersing onvoldoende uit het proces bleek.

Op grond van deze beoordeling hebben wij, zoals ook gerapporteerd in onderdeel #2 van deze managementletter, geconstateerd dat de gemeente Utrecht in 2020 een zichtbare challenge ten aanzien van de totstandkoming van de grondprijzenbrief heeft geïmplementeerd. Aan de hand van verschillende vakgroepoverleggen wordt de grondprijzenbrief inhoudelijk op een diepgaand niveau gechallenged. Hierbij wordt tevens voldoende waarborging gegeven aan de onafhankelijkheid van de totstandkoming van de grondprijzen. Door deze geïmplementeerde zichtbare controle/challenge achten wij dan ook dat deze maatregel in opzet voldoende basis biedt als interne beheersmaatregel om de marktconformiteit van de grondtransacties te waarborgen.

Voor wat betreft de notitie grondprijzen zullen wij de effectiviteit van de beheersmaatregelen in het 4e kwartaal 2020 testen en wij zijn hierdoor voornemens om een organisatiegerichte controleaanpak te hanteren ten aanzien van het controleonderdeel ”marktconformiteit van de grondtransacties”.

Bevindingen interim-controle

#4 Vastgoed en onroerend goed

Onderhoudsvoorzieningen

Consistente gedragslijn

Voor de toekomstige onderhoudslasten ten aanzien van het vastgoed van de gemeente Utrecht zijn deels voorzieningen gevormd en deels bestemmingsreserves ingesteld. Dit komt doordat beheerplannen nog niet op orde waren en momenteel worden aangepast om alsnog voorzieningen te kunnen vormen. Het vastgoed binnen uw gemeente is, grotendeels, strategisch geplaatst onder de verschillende programma's. Het onderhoud voor deze verschillende vastgoedobjecten wordt centraal uitgevoerd en beheerst door de afdeling stadsbedrijven. De financiële verwerking van deze onderhoudslasten verschilt echter per programmaonderdeel.

Van de organisatie begrijpen wij dat u stappen heeft gezet om in 2020 de resterende reserves om te zetten naar voorzieningen op basis van actuele plannen, zodat er sprake is van een consistente gedragslijn voor alle toekomstige onderhoudslasten. U realiseert zich dat de te treffen voorzieningen moeten voldoen aan de vereisten die relevant zijn voor het vormen van een dergelijke voorziening. Wij onderschrijven het belang van het doorvoeren van deze wijzigingen om te komen tot een consistente verwerking.

Correctief onderhoud

Uit de jaarplannen en de gevoerde gesprekken blijkt dat de ramingen voor het correctief onderhoud (het verhelpen van storingen) meelopen in de onderhoudsvoorzieningen.

In overeenstemming met de notitie materiële vaste activa van de commissie BBV dient een onderhoudsvoorziening gevormd te worden voor het egaliseren van de kosten voor groot onderhoud. Lasten voor correctief onderhoud alsmede dagelijks onderhoud hebben geen betrekking op groot onderhoud en dienen in de exploitatie te landen in plaats van via de voorziening te lopen. Het is van belang om inzichtelijk te krijgen hoe breed dit speelt en wat de impact daarvan op de meerjarenplannen en voorzieningen betreft. Wij vragen u om dit voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole te analyseren, en te evalueren welke impact dit heeft op de voorzieningen in de jaarrekening.

Bevindingen interim-controle

#5 Europese aanbestedingen

Wij constateerden bij de jaarrekeningcontrole 2019 een afname in de omvang van de onrechtmatigheden als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Uit de controle 2019 kwam een fout naar voren van € 3,9 miljoen, terwijl in 2018 nog sprake was van een fout van € 11,7 miljoen. De getroffen maatregelen op basis van het transitieplan inkoop van 2018 lijken daarmee hun eerste vruchten af te werpen. Maar uw gemeente heeft ook nog belangrijke stappen te zetten.

Vorig jaar lagen de aandachtspunten op twee onderdelen:

a) Onrechtmatigheden hadden met name betrekking op de inhuur van personeel. In 2016 is de wetgeving voor het aanbesteden van inhuur gewijzigd en daarmee verzwaard. De gemeente heeft een oplossing gevonden in de vorm van een marktplaats inhuur, maar die wordt niet altijd gebruikt.

b) Verlengingen van contracten, terwijl die contracten geen opties tot verlenging (meer) hebben. Dergelijke verlengingen zijn onrechtmatig, omdat andere marktpartijen daardoor geen kans krijgen.

Het bedrag van onrechtmatigheden ad € 3,9 miljoen is bepaald op de lasten en de investeringen 2019 van de onrechtmatig verstrekte opdrachten in 2019 of eerder. De gemeente heeft in 2018 en 2019 diverse maatregelen getroffen om de naleving van de interne en Europese aanbestedingsregels beter te borgen. In de praktijk kan als gevolg van de complexe materie en hoeveelheid betrokkenen bij dit proces een verkeerde aanbestedingsprocedure worden gekozen. Hierdoor is de repressieve controle door afdeling Concernaudit nog steeds van belang. Vastgesteld dient te worden dat een opdracht niet via een verkeerde procedure 'in de markt' is gezet.

Uw afdeling Concernaudit voert een integrale controle uit op de doorwerkende Europese aanbestedingsfouten en kwantificeert de onrechtmatigheden die hieruit voortkomen voor boekjaar 2020. Op basis van de eerste uitkomsten van de werkzaamheden van Concernaudit blijven doorwerkende rechtmatigheidsfouten beperkt tot een bedrag lager dan € 500.000. Wij beoordelen de opvolging van bevindingen vorig jaar in november. Wij hebben daarnaast met Concernaudit uitvoerig contact over de aanpak van de spendanalyse die Concernaudit aan de hand van data-analyse uitvoert. De populatie van crediteuren (uitgaven ofwel spend) wordt aan de hand van data-analyse in drie deelpopulaties opgedeeld waarop wij detailcontroles uitvoeren, namelijk:

- Populatie van nieuwe crediteuren/opdrachten in boekjaar 2020.
- Populatie waarbij zichtbaar een relatie is gelegd met gegevens uit Tenderned (landelijk aanbestedingsplatform), SAP MUIS (verplichtingenadministratie) en detailcontroles vorig boekjaar.
- Restpopulatie.

De analyses zijn momenteel bijna afgerond, waarna dit najaar detailcontroles kunnen worden uitgevoerd.

Bevindingen interim-controle

#6 Prestatielevering

Binnen uw organisatie is geen sprake van een eenduidige wijze van het documenteren van de prestatielevering wanneer facturen betaalbaar worden gesteld. Een andere medewerker dan de budgethouder autoriseert inkoopfacturen in uw inkoopsysteem, SAP MUIS. Door het ontbreken van interne afspraken (er is slechts een niet-dwingende richtlijn) is elke prestatieverklaarder vrij om een eigen invulling te geven aan het vaststellen van de prestatielevering en wordt de bewijsdocumentatie ten aanzien van de prestatielevering niet op een eenduidige wijze bewaard.

Duidelijke kaderstelling van wanneer en in welke mate prestatielevering wordt onderbouwd, ontbreekt. U loopt hierdoor het risico dat achteraf niet kan worden getoetst in hoeverre prestatielevering decentraal in uw organisatie is vastgesteld. Dit betreft een belangrijk controlemiddel om achteraf vast te kunnen stellen dat facturen betaalbaar gesteld zijn en daar daadwerkelijke levering aan ten grondslag ligt.

Wij raden u aan om te onderzoeken of het mogelijk is om in SAP een aanvullende controlestap in te richten bij het autoriseren van facturen voor prestatie-levering. Indien er facturen boven een bepaalde grens ontvangen worden, raden wij u aan om, via het systeem, te laten afdwingen dat budgethouders onderbouwende documentatie bijvoegen ter onderbouwing van de prestatielevering. Zodoende kan achteraf relatief eenvoudig vastgesteld worden hoe prestatielevering heeft plaatsgevonden. Wanneer dit technisch niet mogelijk is, adviseren wij u om afdelingsoverstijgende afspraken te maken over het opslaan en bewaren van de bewijsdocumentatie op een centrale locatie. Wij hebben in dit kader met uw organisatie de notitie ‘Vastlegging en onderbouwing prestatielevering bij inkopen door decentrale overheidsorganisaties’ van de commissie Bado om invulling te geven aan de controle op prestatielevering.

Bevindingen interim-controle

#7 Overige detailbevindingen

Budgetrecht van de gemeenteraad

Niet alle relevante besluiten ten aanzien van de afspraken die zijn gemaakt met de gemeenteraad zijn opgenomen in de actuele kaders (P&C-documenten). In ons accountantsverslag 2019 hebben wij hierover gerapporteerd en de organisatie geadviseerd deze afspraken met de raad in 2020 opnieuw te laten bekrachtigen. Daarnaast hebben wij opgemerkt dat het goed zou zijn om alle grotere investeringskredieten door de gemeenteraad te laten autoriseren om het budgetrecht van de raad niet teveel in te perken. Tijdens de interim-controle is door uw organisatie aangegeven dat aan deze aanbevelingen opvolging wordt gegeven bij de bredere aanpassing van uw Nota WAAVA. Wij adviseren u om op korte termijn, maar uiterlijk voor het einde van dit kalenderjaar, budgetten en kredieten voor het boekjaar 2020 op passende wijze te laten autoriseren door de gemeenteraad.

Wmo en Jeugdzorg – vervanging applicatie

WenI gebruikt Socrates voor de BUIG-uitkeringen en voor de Wmo, het betreft hier het zogenaamde Sorga-deel van Socrates. Momenteel loopt het project van WenI en VG voor de migratie naar de nieuwe applicatie ZorgNed. MO is hierbij betrokken, omdat MO de backoffice-activiteiten voor VG uitvoert en omdat de Wmo zowel bij MO als bij WenI wordt uitgevoerd. Om een juiste en volledige overgang van gegevens van de oude naar de nieuwe applicatie te borgen, besteedt u aandacht aan de vastlegging van het migratieproces. In het kader van onze controle verkrijgen wij informatie over het migratieproces en stellen wij, op basis van de werkzaamheden door de gemeente, vast dat gegevens juist en volledig zijn overgegaan naar ZorgNed. Ook plannen wij een vervolggesprek in om de impact van deze nieuwe applicatie op de bestaande procesgangen binnen Wmo en Jeugd vast te stellen en eventuele wijzigingen en tekortkomingen te identificeren. Wij stellen dan ook vast welke impact dit heeft op de jaarrekening en onze controle.

Parkeeropbrengsten

In voorgaande rapportages is gerapporteerd dat u, ten behoeve van de controle van de getrouw- en rechtmatigheid van de parkeeropbrengsten inzake straat en mobielparkeren, afspraken diende te maken met de serviceorganisaties Coöperatie Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten U.A. en Scheidt en Bachman en haar accountants. In opvolging van deze bevinding is de gemeente Utrecht in gesprek geweest met Scheidt en Bachmann omtrent de verantwoording middels een ISAE 3402 type II. Dit bleek echter niet mogelijk.

Als gevolg hiervan heeft de gemeente zelf controles ontworpen en geïmplementeerd om de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking betreffende Scheidt en Bachman vast te stellen. Hoewel wij positief zijn over de genomen acties, zien wij dat er per heden nog geen sprake is van een adequate controlemix die het ontbreken van een ISAE 3402 type II volledig ondervangt, dit doordat er:

- Slechts beknopte informatie wordt verstrekt vanuit de leverancier omtrent de doorgevoerde wijzigingen, die door de gemeente beoordeeld dienen te worden.
- Geen sprake is van een standaard testplan/testnormen of vastlegging van de uitgevoerde testen.
- Wijzigingen in de applicatie direct doorgevoerd worden in de productieomgeving.

NB. vorig boekjaar hebben wij aanvullende controlewerkzaamheden en data-analyse uitgevoerd om in te spelen op het risico van een materiële fout. Daarbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

Stads Caelen

Effecten COVID-19

Het COVID-19-virus heeft in 2020 een grote impact gehad op de Nederlandse samenleving. Ook de gemeente Utrecht ondervindt de gevolgen van dit virus. Wij hebben kennisgenomen van uw eerste en tweede bestuursrapportage 2020, waarin de eerste effecten en bijgestelde prognoses nader zijn toegelicht. Tijdens de interim-controle hebben wij samen met uw medewerkers stilgestaan bij de gevolgen voor enerzijds de processen binnen uw organisatie (zijn processen veranderd doordat medewerkers op afstand werken) en anderzijds de jaarrekening en de controle daarop. Op basis van de gesprekken die wij hebben gevoerd constateren wij dat de impact als gevolg van thuiswerken beperkt is, onder andere doordat processen al grotendeels digitaal plaatsvinden en personeel al flexibel werkte vóór de coronacrisis. In dit onderdeel van de managementletter beschrijven wij de impact op de jaarrekening en onze controle.

#1 Tozo-regeling

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Deze regeling vult het inkomen van zelfstandige ondernemers aan tot het sociaal minimum indien het inkomen van de zelfstandig ondernemer door de coronacrisis onder het sociaal minimum daalt. Tozo 1 is in werking getreden per 1 maart 2020 en liep af op 1 juni. Vanaf 1 juni tot en met 30 september konden ondernemers een beroep doen op Tozo 2. Op basis van uw tweede bestuursrapportage 2020 verwacht u voor Tozo 1 en Tozo 2 circa € 45 miljoen aan Tozo levensonderhoud en bedrijfskredieten in 2020 te verstrekken. Per oktober is ook Tozo 3 van start gegaan, wat nog tot extra kosten zal leiden bovenop de genoemde € 45 miljoen.

De uitvoering van Tozo is een taak van de gemeenten. Uw gemeente maakt grofweg twee categorieën kosten: de uitkeringskosten en uitvoeringskosten. Het rijk vergoedt in beginsel alle kosten die gemeenten moeten maken. De Tozo-regeling leidt hierdoor tot een last in de jaarrekening met daartegenover de rijksvergoeding ervan. Verantwoording over de bestedingen vindt naar verwachting plaats via de SiSa-bijlage in de jaarrekening. Gezien de specifieke aard van deze transactiestroom – het feit dat deze activiteit nieuw is en de omvang ervan materieel is – verkrijgen wij bij ons risico-inschattingsproces nader inzicht in het proces, de applicatie (Socrates) en de interne beheersmaatregelen. De interne controle van de Tozo-regeling loopt mee in uw verbijzonderde interne controles (tweede lijn). Wij hebben in oktober een gesprek met de betrokkenen bij de uitvoering en interne controle van de Tozo-regeling gehad. Op basis daarvan hebben wij vervolgafspraken gemaakt voor de controle, waarbij uw gemeente en wij dit najaar reeds detailcontroles verrichten.

#2 Leningen u/g en gewaarborgde geldleningen

De gemeente Utrecht heeft diverse leningen verstrekt en staat daarnaast garant voor een groot aantal leningen. In uw jaarrekening neemt u jaarlijks een tabel op waaruit het risicoprofiel per verstrekte lening en geborgde lening blijkt. Deze tabel wordt opgesteld op basis van de input van de verschillende vakafdelingen. De onderbouwing en controles zijn decentraal belegd en maken via de treasurer deel uit van het opsteldossier bij de jaarrekening.
Wij vragen uw aandacht voor deze onderbouwing en evaluatie van eventuele risico's voor de jaarrekening.

Effecten COVID-19

We vragen u om, in het proces tot het bepalen van de risicoprofielen van de leningen u/g en borgstellingen, een uitgebreide analyse te verrichten op de kredietwaardigheid van de partijen aan wie u een lening of borgstelling heeft verstrekt. Wij verwachten in deze analyse tenminste een uiteenzetting over de impact van COVID-19 op de betreffende organisatie, de gebruikte steunmaatregelen door deze organisatie en de verwachting inzake de aflossingsverplichtingen en kredietwaardigheid van de betreffende onderneming voor het komende jaar.

Zodoende houdt u voldoende grip op de bepaalde risicoprofielen en het al dan niet overgaan tot het treffen van een voorziening of het doen van een afwaardering op de leningen u/g.

#3 Subsidieverstrekkingen en vaststellingen

De gemeente Utrecht verstrekt jaarlijks ruim € 200 miljoen aan subsidies aan verschillende instellingen. Als gevolg van de uitbraak van COVID-19 hebben wij geconstateerd dat u vanuit een basisfilosofie handelt, namelijk het niet willen laten omvallen van instellingen door COVID-19. Hiervoor heeft u door het college van B&W een tweetal handreikingen aangenomen.

Uit de vastgestelde handreikingen blijkt dat er voor bepaalde gesubsidieerde activiteiten door COVID-19 geen tegenprestatie geleverd zal worden door de subsidieontvanger. In een dergelijk geval zal, op basis van de subsidiebeschikking en de subsidieverordening, overgegaan moeten worden tot het (gedeeltelijk) terugvorderen van de subsidie. U heeft gedurende de interim-controle aangegeven dat u, in goed overleg met uw subsidierelaties, in 2021 kan overgaan tot het (gedeeltelijk) terugvorderen van de verstrekte subsidies.

Vooruitlopend op de jaarrekeningcontrole 2020 willen wij u vragen om een risicogerichte analyse te maken en daarbij per doelgroep (cultuur, sport, welzijn, etc.) te evalueren of de betreffende groep geraakt is door COVID-19 en of er eventueel overgegaan moet worden tot het terugvorderen van (een deel van) de subsidie. Indien blijkt dat een bedrag teruggevorderd dient te worden, vragen wij u om een beste schatting te maken per balansdatum van de terug te vorderen positie en daarvoor een nog te ontvangen bedrag in de balans op te nemen.

Daarnaast begrijpen wij dat u voornemens bent om in bepaalde gevallen niet over te gaan tot het terugvorderen van subsidie (in gevallen dat de prestatie niet geleverd is). U geeft aan dat u de gemeenteraad hierover heeft geïnformeerd en dat dit past binnen de bevoegdheid van het college.

Effecten COVID-19

#4 Voorziening dubieuze debiteuren

Als gevolg van de uitbraak van COVID-19 heeft u verschillende steunmaatregelen getroffen. Eén van deze steunmaatregelen betreft het verlengen van de betaaltermijn van gemeentelijke facturen. U heeft deze betaaltermijn medio maart 2020 verlengd van 30 dagen naar 6 maanden. Debiteuren kunnen tot 1 oktober 2020 gebruikmaken van deze regeling om vervolgens weer terug te keren naar het reguliere betaalregime.

Als gevolg van het oprekken van de betaaltermijn voorziet u een forse stijging in uw debiteurenpositie per einde boekjaar. Deze toegenomen debiteurenpositie zal leiden tot een gemengde samenstelling van uw debiteurenpositie, namelijk debiteuren die, ondanks COVID-19, op een reguliere wijze facturen betalen en debiteuren die gebruikmaken van de steunmaatregel en derhalve op een later moment de facturen voldoen.

Wij willen u in het kader van de jaarrekeningcontrole 2020 vragen om een uitgebreide analyse op te stellen inzake de waardering en inbaarheid van uw debiteurenpositie per balansdatum.

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Nr.	Bevinding	Follow-up 2020	Status 2020
01	**2018 - Risicoanalyse SiSa-regelingen** Het opstellen van een risicoanalyse voor de verschillende SiSa-regelingen, ter beoordeling of de geldende wet- en regelgeving wordt nageleefd of dat aanvullende beheersmaatregelen noodzakelijk zijn. Verder ten minste jaarlijks een interne controle of audit uitvoeren op de SiSa-regelingen, ter vaststelling dat aan de geldende wet- en regelgeving wordt voldaan.	Niet opgelost, zie onderdeel 'Bevindingen interim-controle' #1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risicomanagement en interne beheersing.	

Legenda:

 Niet opgelost

 Gedeeltelijk opgelost

 Opgelost

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Nr.	Bevinding	Follow-up 2020	Status 2020
02	**2018 - Erfpacht: controle volledigheid erfpachtopbrengsten** Controle op de periodiciteit van de erfpachten en op de juistheid van de erfpachtfacturatie. Wij hebben vastgesteld dat: • Niet alle controles zichtbaar worden vastgelegd. Hierdoor is noch door de gemeente Utrecht, noch door BDO achteraf vast te stellen of de controles zijn uitgevoerd, en wat de mogelijke uitkomsten en vervolgacties zijn geweest. • Er geen periodieke controle wordt uitgevoerd op de volledigheid van de te factureren/geadministreerde erfpachtobjecten. Wij bevelen u aan om periodiek, maar ten minste eenmaal per jaar, een verbandscontrole uit te voeren op de volledigheid van het aantal te factureren/te verpachten objecten.	Wij hebben deze bevinding met u besproken en vastgesteld dat u op dit moment bezig bent met het verbetertraject 'Verbetering erfpacht', waarbij u tracht beter grip te krijgen op de volledigheid van de erfpachtopbrengsten. In dit traject onderzoekt u de mogelijkheden voor een koppeling tussen Stroomlijn (database van gemeentelijke objecten) en het Kadaster, zodat aansluiting gezocht kan worden met openbare bronnen. U heeft het voornemen om de volledigheidscontrole zo veel als mogelijk te digitaliseren en streeft ernaar om dit aan het eind van het boekjaar operationeel te hebben. Derhalve is de bevinding gedeeltelijk opgelost. Wij zullen tijdens de jaarrekeningcontrole 2020 kennisnemen van de uitkomsten van uw volledigheidscontrole.	—
03	**2018 - Verhuurproces: leegstandscontrole** Hoewel er in 2017 een 'pandenbegroting' is opgesteld om vast stellen dat alle te verhuren objecten in eigendom van gemeente Utrecht in de huuradministratie zijn opgenomen, wordt een dergelijke controle op de volledigheid van het aantal objecten (Q-component) niet jaarlijks uitgevoerd. Wij bevelen u aan om jaarlijks de volledigheid van het aantal te verhuren objecten in de huuradministratie vast te stellen. Voor de te verhuren objecten is sprake van ongeveer 5% leegstand. De gemeente Utrecht voert geen leegstandscontrole uit op te verhuren objecten tijdens periodes van niet verhuren. Advies: Op een gestructureerde wijze invulling geven aan leegstandscontroles.	Ten tijde van de interim-controle 2020 hebben wij vastgesteld dat u een uitgebreid dashboard heeft gemaakt in Tableau-reader om daarin de leegstand in m2 en Euro's (m.b.v. de pandenbegroting in SAP) te monitoren. Derhalve kunnen wij vaststellen dat u op deze manier inzicht heeft in de leegstand van het gemeentelijk vastgoed. Daarnaast is gebleken dat u tot op heden nog geen fysieke, risicogerichte leegstandscontrole heeft uitgevoerd om vast te stellen of het vastgoed daadwerkelijk leeg staat. Wij verzoeken u om dit alsnog uit te voeren. Derhalve is dit punt gedeeltelijk opgelost.	—

Legenda:

- ✗ Niet opgelost
- — Gedeeltelijk opgelost
- ✓ Opgelost

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Nr.	Bevinding	Follow-up 2020	Status 2020
04	**2018 - Verhuurproces: controle op naleving huurbeleid (kostendekkende huur/markthuur)** In het beleid van de gemeente Utrecht (Kaderbrief Vastgoed en MPUV 2017) is opgenomen dat: • Er een kostendekkende huur in rekening wordt gebracht voor activiteiten van de huurder die het beleid van gemeente Utrecht ondersteunen. • De markthuur in rekening wordt gebracht in alle andere gevallen. Wij hebben, op basis van de door ons uitgevoerde lijncontrole op een nieuwe verhuring in boekjaar 2018, niet kunnen vaststellen dat er (door een onafhankelijke medewerker) een controle is uitgevoerd op de kosten-dekkendheid van de huurprijs zoals vastgelegd in de huurovereenkomst. Wij adviseren om bij het muteren van huurovereenkomsten een check in te bouwen waarmee wordt vastgesteld dat de huur kostendekkend is.	Dit punt is per heden nog niet opgevolgd. Gezien u bezig bent met het verbeteren van de procesgang en u onderzoekt of het mogelijk is om een digitale procesgang (workflow) te implementeren, zullen wij de uitkomst van de door uw gemeente genomen stappen in het verbeteren en optimaliseren van dit proces beoordelen bij de accountantscontrole 2021.	
05	**2018 - Monitoring interne beheersing uitbestede processen** De verwerking van de parkeeropbrengsten uit parkeerautomaten is uitbesteed aan een externe leverancier. De gemeente Utrecht heeft onvoldoende inzicht in de effectieve werking van de interne beheersing van deze applicatie (Caleweb). Wij bevelen aan om met deze externe leverancier gedetailleerde service level agreements (SLA's) overeen te komen, waarbij o.a. wordt afgedwongen dat de leverancier verantwoording aflegt over de effectieve werking van hun interne beheersing. Om dit aan te tonen, kan jaarlijks een assurance-rapport (een zogenaamde ISAE 3402 type II-rapportage) worden aangeleverd, dat door de gemeente dient te worden beoordeeld.	Wij hebben dit punt in de managementletter 2019 verder verduidelijkt in onderdeel "2019 - Verantwoording serviceorganisaties Parkeren". Hiermee is dit onderdeel komen te vervallen. Zie derhalve punt 8 in deze follow-up model.	

Legenda:

 Niet opgelost

 Gedeeltelijk opgelost

 Opgelost

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Nr.	Bevinding	Follow-up 2020	Status 2020
06	**2019 - Risicomanagement** ML 2019: Wij adviseren u om het proces inzake het risicomanagement te versterken door het implementeren van een tussentijdse bewaking van de risico's, het implementeren van beheersmaatregelen en de follow-up hiervan, om daarmee de potentiële impact van de risico's te verkleinen.	Zie onderdeel 'Bevindingen interim-controle' #1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude) risico-management en interne beheersing.U geeft hier gevolg aan met uw plan van aanpak van de doorontwikkeling van risicomanagement.	
07	**2019 - Grondexploitatie** Wij constateren dat er geen sprake is van een structurele vastlegging van de inhoudelijke controles die worden uitgevoerd om te borgen dat de notities (een belangrijk onderdeel in de mix van interne beheersmaatregelen) op een adequate wijze tot stand komen en hierdoor een betrouwbare bron zijn voor de inputvariabelen van de grondexploitatieberekeningen. Concreet bedoelen wij dat niet zichtbaar is: welke controles er zijn uitgevoerd op de inhoud van de conceptnotities en op de juiste verwerking van de brondocumentatie in de desbetreffende notities; wat de eventuele bevindingen hierbij zijn; en hoe deze bevindingen zijn afgewikkeld in het proces om te komen tot de definitieve notities. Wij achten het derhalve van belang om de belangrijke maatregelen van interne beheersing die de inhoudelijke kwaliteit van de grondexploitatie-berekeningen waarborgen inzichtelijk te maken. Wij zullen de afwikkeling van dit punt betrekken bij de beoordeling van de herziene grondexploitatie-berekeningen ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2019.	Zie onderdeel 'Bevindingen interim-controle' #3.	

Legenda:

 Niet opgelost

 Gedeeltelijk opgelost

 Opgelost

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Nr.	Bevinding	Follow-up 2020	Status 2020
08	**2019 - Onroerendgoedtransacties** Het belangrijkste element om te komen tot marktconforme transacties vormt het bepalen van de marktprijs van de transacties zoals benoemd onder de punten 1 en 2. Wij hebben op basis van diverse informatiebronnen, zoals mailwisselingen en oplegnotities van het MT, vastgesteld dat hier verschillende gildes bij betrokken zijn. Wij constateren echter dat er geen sprake is van het structureel vastleggen van datgene wat de aanvullende taxatiecommissie en de interne taxateurs precies doen in het proces om de marktprijs te bepalen, oftewel: welke controles voeren zij uit op de concepttaxaties of prijsbepalingen, wat zijn hun bevindingen, en hoe worden deze bevindingen afgewikkeld in het proces van het komen tot de definitieve prijsbepaling c.q. taxatie. Tevens wordt er in het advies/mandaatbesluit geen informatie opgenomen over de toets die heeft plaatsgevonden tussen de definitieve prijsbepaling en de met de kopende of verkopende partij overeengekomen transactieprijs. Overigens betreft dit een verdere versterking van de door u reeds geïmplementeerde interne beheersing, waarbij dergelijke interne beheersmaatregelen zichtbaar worden gemaakt binnen het proces rondom de aan- en verkopen van onroerende goederen.	Zie onderdeel 'Bevindingen interim-controle' #4.	
09	**2019 - Verantwoording serviceorganisaties parkeren** Wij hebben geconstateerd dat er door de gemeente Utrecht nadere afspraken gemaakt moeten worden met de serviceorganisaties Coöperatie Servicehuis Parkeer en Verblijfsrechten U.A. (mobiel straatparkeren) en met Scheidt en Bachmann (exploitatie parkeerautomaten), om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de parkeeropbrengsten.	Zie onderdeel 'Bevindingen interim-controle' #7.	

Legenda:

 Niet opgelost

 Gedeeltelijk opgelost

 Opgelost

Opvolging aanbevelingen voorgaande jaren

Nr.	Bevinding	Follow-up 2020	Status 2020
10	**2019 - Interne beheersing subsidiebaten** ML 2019: Wij hebben geconstateerd dat u geen centraal subsidieregister hanteert.	Dit punt is per heden nog niet opgevolgd. Zie onderdeel 'Bevindingen interim-controle' #1 Decentrale besturingsfilosofie: (fraude)risico-management en interne beheersing.	
11	**2019 - Actualiteit treasurystatuut** Wij hebben geconstateerd dat uw treasurystatuut, en de daarbij behorende Uitvoeringsregeling, dateren uit respectievelijk 2010 en 2012. Wij hebben tijdens de interim-controle vernomen dat de gemeente Utrecht inmiddels bezig is met het actualiseren van het statuut, en dat dit naar verwachting eind 2019 gereed zal zijn.	In 2020 is er een geactualiseerd treasurystatuut vastgesteld.	

Legenda:

 Niet opgelost

 Gedeeltelijk opgelost

 Opgelost

C10
C 10
C 9
73

Actualiteiten

Rechtmatigheidsverantwoording voor gemeenten

Actuele ontwikkelingen bij de ontwikkeling en implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording
Uw gemeente moet naar verwachting vanaf het boekjaar 2021 een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarstukken. De Tweede Kamer behandelt het wetsvoorstel in december 2020. De tekst van de rechtmatigheidsverantwoording, die in de jaarrekening opgenomen moet worden, is reeds gepubliceerd door de commissie BBV. In de paragraaf Bedrijfsvoering in het jaarverslag komt een nadere toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording. De commissie BBV komt naar verwachting eind 2020 met een publicatie over wat in deze toelichting minimaal verplicht is en wat verder in de toelichting opgenomen kan worden.

De uitgangspunten voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn als volgt:

- De rechtmatigheidsverantwoording is een onderdeel van de jaarrekening. Dit is een te hanteren standaardtekst waarin alleen op hoofdlijnen eventuele onrechtmatigheden boven de zogenaamde verantwoordingsgrens moeten worden opgesomd.

- De toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording komt in de paragraaf Bedrijfsvoering van het jaarverslag. Het college heeft hier meer vrijheid om eventuele onrechtmatigheden toe te lichten.

- De gemeenteraad stelt een verantwoordingsgrens tussen 0% en 3% vast. De verantwoordingsgrens is het bedrag waarboven het college de raad moet informeren over geconstateerde fouten en onduidelijkheden inzake rechtmatigheid.

- De scope is gelijk aan de financiële rechtmatigheid zoals nu reeds is uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV. Het gaat alleen om de rechtmatigheidscriteria die geen getrouwe beeldcriteria zijn (voorwaarden-, begrotings-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik-criterium).

Onderstaand zijn de voornaamste gevolgen voor de accountantscontrole opgenomen:

- De accountant verklaart dat de door het college opgestelde rechtmatigheidsverantwoording getrouw is (met 1% goedkeuringstolerantie). Deze verklaring wordt onderdeel van het getrouwheidsoordeel. Het separate oordeel over rechtmatigheid, zoals wij dat kennen in de huidige controleverklaring, vervalt vanaf 2021.

- Rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden hebben geen effect meer op het oordeel van de accountant. Wanneer de rechtmatigheidsverantwoording geen getrouw beeld geeft van de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden, uitgaande van de door de gemeenteraad vastgestelde verantwoordingsgrens, heeft dit invloed op het accountantsoordeel in de controleverklaring.

De voornaamste gevolgen voor de gemeente zijn:

- Het college van uw gemeente treedt in overleg met de raad over de te hanteren verantwoordingsgrens voor de rechtmatigheidsverantwoording.

- Uw gemeente identificeert de belangrijkste rechtmatigheidsrisico’s in aansluiting op de toetsingscriteria, en neemt deze op in een controleplan. Voorts moet worden bepaald op welke wijze deze rechtmatigheidsrisico’s worden afgedekt (via systeemgerichte en gegevensgerichte (verbijzonderde) controles). Het controleplan moet met het college van B&W worden afgestemd en structureel worden ingebed in de P&C-cyclus.

- Uw gemeente dient rekening te houden met eventuele verbonden partijen (m.n. gemeenschappelijke regelingen) waarvan de fouten en onzekerheden meegenomen moeten in de rechtmatigheidsverantwoording van de gemeente. Dit geldt met name voor gemeenschappelijke regelingen die taken in mandaat uitvoeren, zoals het geval is bij serviceorganisaties (belastingen, salarissen) en bij gemeenschappelijke regelingen die zich richten op de uitvoering van de Participatiewet.

Actualiteiten

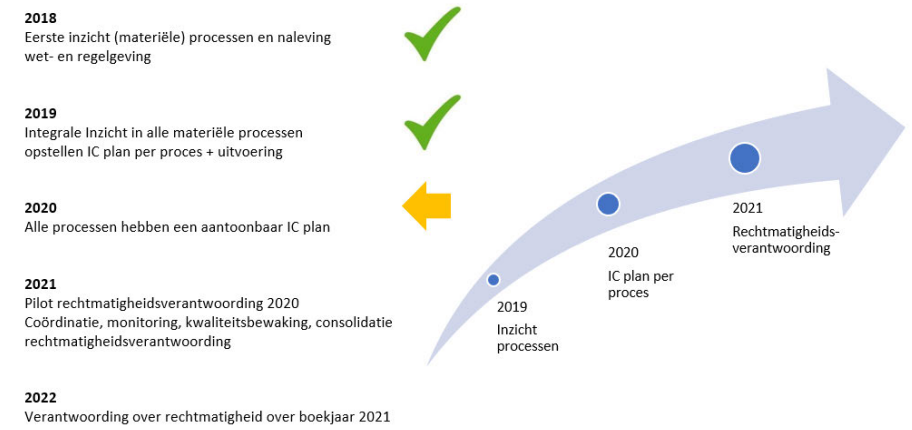
Rechtmatigheidsverantwoording voor gemeenten

Plan van aanpak rechtmatigheidsverantwoording Utrecht
De rechtmatigheidsverantwoording vraagt om verankering van een breed scala aan activiteiten binnen uw organisatie en u vraagt daarom actieve ondersteuning vanuit het topmanagement. In uw plan van aanpak is een stevige projectgovernance voorgesteld, met een stuurgroep en projectgroep. Ook vindt regelmatig door de projectleider afstemming plaats met ons als extern accountant.

Wij hebben kennisgenomen van uw definitieve plan van aanpak. Tevens hebben wij op 23 september 2020 een aantal ambtelijk betrokkenen bij het plan van aanpak inzicht gegeven in de rechtmatigheidscontrole-werkzaamheden die wij jaarlijks uitvoeren en hebben wij van gedachten gewisseld over de (technische) invulling van het intern controleplan.

Uw gemeenteraad wordt voorgesteld om voor de begrotingsjaren 2021 en 2022 een verantwoordingsgrens te hanteren van 1,5% en vanaf het begrotingsjaar 2023 van 1%. Het laatst genoemde percentage is overeenkomstig het huidige goedkeuringspercentage voor de rechtmatigheid van de externe accountant.

Groeipad rechtmatigheidsverantwoording

Bijlagen

Bijlage A – Reikwijdte van onze werkzaamheden

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel over de jaarrekening van 2020, teneinde vast te stellen dat deze een getrouw beeld geeft van de financiële positie van de gemeente Utrecht, met inachtneming van de wettelijke bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording.

Een jaarrekeningcontrole heeft niet als doel om enige zekerheid te geven over de kwaliteit van de interne organisatie. De jaarrekening-controle bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder een risicoanalyse, analytische procedures, detailcontroles en het testen van de interne controle die is gerelateerd aan en relevant voor de controle. Wij richten ons hierbij alleen op de interne-controleomgeving die relevant is voor ons oordeel over de jaarrekening.

Dit rapport is gebaseerd op onze interim-controle als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2020. Volledigheidshalve merken wij op dat onze analyse en evaluatie is uitgevoerd in het kader van de door uw gemeenteraad verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening.

De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen nemen wij de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe en rechtmatige beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing.

Hierdoor is onze analyse en evaluatie beperkter dan deze zou zijn geweest in het kader van een opdracht tot het geven van een oordeel omtrent de opzet, het bestaan en de efficiency van de interne beheersing als geheel en bestrijkt deze daarom niet noodzakelijkerwijs alle in de interne organisatie vervatte tekortkomingen.

Daarnaast is onze controle niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Indien wij aangesteld zouden zijn om fraudeonderzoek uit te voeren, zouden wij wellicht additionele bevindingen en observaties hebben gerapporteerd dan die welke nu zijn opgenomen in deze managementletter

Bijlage B – Aandachtspunten voor opstellen jaarrekening uit deze managementletter

Op basis van onze managementletter onderkennen wij de volgende specifieke aandachtspunten voor het proces van het opstellen van de jaarrekening en het opsteldossier:

- Grondexploitatie: toets op de aannemelijkheid van de kostenramingen door civieltechnische experts als vast onderdeel in het actualisatieproces van de grondexploitaties.
- Grondexploitatie: zichtbare controle op de actualisatie door inzichtelijk te maken
  - welke controles met welke diepgang zijn uitgevoerd;
  - op basis van welke informatie en documentatie;
  - wat de eventuele bevindingen zijn;
  - hoe deze bevindingen zijn afgewikkeld in het proces om te komen tot de definitieve notities.
- IT: actueel NOREA 3000D assurance-rapport inzake opzet, bestaan en werking van beheersmaatregelen Socrates (bij Wigo4it) en evaluatie van bevindingen.
- Reserves en voorzieningen onderhoud: vaststellen dat onderhoudsplannen actueel zijn en een adequate onderbouwing geven om een onderhoudsegalisatievoorziening te kunnen vormen.
- Voorzieningen onderhoud: analyse en evaluatie van de impact van correctief onderhoud/dagelijks onderhoud op de voorzieningen in de jaarrekening (omdat dit geen onderdeel kan zijn van de onderhoudsegalisatievoorziening).
- Budgetten/kredieten: bij onduidelijkheid ten aanzien van budgetten en/of kredieten vragen wij u om uiterlijk voor het einde van kalenderjaar 2020, budgetten en kredieten voor het boekjaar 2020 op passende wijze te laten autoriseren door de gemeenteraad.
- Conversie ZorgNed: bij de conversie vragen wij informatie over het migratieproces en stellen wij, op basis van de werkzaamheden door de gemeente, vast dat gegevens juist en volledig zijn overgegaan naar ZorgNed.
- Parkeeropbrengsten: beoordeling van wijzigingen bij de leverancier (Scheidt en Bachman), opstellen van een standaard testplan/testnormen, of vastlegging van de uitgevoerde testen en doorvoeren van wijzigingen in de productieomgeving.
- Tozo-regeling: reeds onderdeel van uw verbijzonderde interne controles, waarbij wij in het najaar in samenspraak met uw organisatie detailcontroles verrichten.
- Leningen u/g en gewaarborgde geldleningen: aandacht voor de onderbouwing van het risicoprofiel per lening en evaluatie van eventuele risico's voor de jaarrekening.
- Voorziening dubieuze debiteuren: uitgebreide analyse inzake de waardering en inbaarheidvan uw debiteurenpositie per balansdatum.
- Erfpacht/verhuur: uitvoeren van een volledigheidscontrole en een evaluatie van de impact op de jaarrekening.

Overige onderwerpen die zijn genoemd in deze managementletter maken reeds deel uit van uw jaarlijkse opsteldossier bij de jaarrekening.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte's approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the "Deloitte network") is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Van: Presidium <presidium@utrecht.nl>
Verzonden: dinsdag 17 november 2020 14:52
Aan: !RO Verzendlijst Raadsstukken <actuelemoties@utrecht.nl>; Vlist, Janny van der <j.van.der.vlist@utrecht.nl>
Onderwerp: PB-flits: driemaal is scheepsrecht

Beste raadsleden, fractiemedewerkers, collegeleden en collega's,

Driemaal is scheepsrecht.

Vanochtend heeft u een aanvulling gekregen op de PB-flits van gisteren. Daarin hebben we de spreektijden gecorrigeerd conform het db-besluit van 29 oktober jl. Die correctie is te kort dag gecommuniceerd, dat betreuren we. Om die reden heeft het db-presidium zojuist besloten, als uitzondering, **nog één keer één pot spreektijd te maken voor beide commissies**.

Vanaf volgende week zijn alle commissies gelijk, ook die over P&C stukken, en heeft elke commissie eigen spreektijd. Deze tijd kan voor die agenda flexibel ingezet worden, maar niet meegenomen naar een andere vergadering (tenzij een agendapunt van die agenda ook mee schuift). Deze werkwijze zal definitief gemaakt worden in een presidiumvergadering in het nieuwe jaar wanneer ook vooruit gekeken wordt naar de P&C-cyclus.

Totale spreektijd voor beide dagen samen (18 + 19 november) = 1200 minuten.

	min
GroenLinks	61
D66	54
VVD	47
PvdA	41
CDA	34
PvdD	34
DENK	34
CU	34
S&S	34
SP	34
PVV	27
SBU	27
College	352
Diversen	237
Schorsingen	150
Totaal	1200

Bijgaand is nogmaals de coronawerkwijze te vinden. Graag benadruk ik dat alle fracties één woordvoerders plek hebben in de zaal en dat de grootste drie fracties een extra woordvoerdersplek beschikbaar hebben. Voor het college zijn maximaal drie plekken beschikbaar. Na elk blok wordt kort geschorst voor een eventuele woordvoerderswissel,

portefeuillehouders-wissel en wissel van ondersteuning. Om het aantal loopbewegingen zo minimaal mogelijk te houden, kan er tijdens een blok **niet** gewisseld worden.

Met vriendelijke groet,

Lisanne de Roos
Adviseur bestuurlijke zaken, secretaris (DB) Presidium

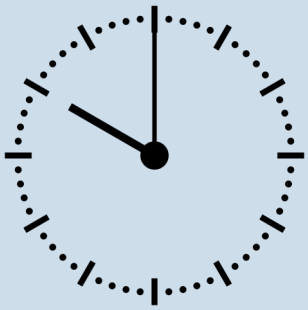
De vergaderorde tijdens fysieke vergaderingen

Commissiebehandeling Programmabegroting

Werkwijze in de zaal

- Gedurende de behandeling zijn alleen de woordvoerders in de zaal aanwezig. Voor de drie grootste fracties is een extra woordvoerdersplek beschikbaar in de zaal. Zorg ervoor om **alleen plaats te nemen op een plek met een groene sticker.**
- Voor het college zijn maximaal drie plekken beschikbaar. Zorg er voor om **alleen plaats te nemen op een plek met een groene sticker in vak C.**
- Voor de pers worden plaatsen gereserveerd op naam op de tribune nadat zij zich hebben aangemeld bij de griffie.
- Voor de ondersteuning van het college zijn op de tribune maximaal twee plaatsen beschikbaar. Zorg ervoor om **alleen plaats te nemen op een plek met een groene sticker en een bordje ondersteuning.**
- Wanneer je aanwezigheid in de zaal niet noodzakelijk is, worden plekken niet ingenomen.
- Woordvoerders, pers en ondersteuning gebruiken de hoofdingang van de zaal. Voorzitter, griffier en college leden gebruiken de ingang via de Antichambre. Dit om elkaar zo veel mogelijk ruimte te geven.
- Na elk blok wordt kort geschorst voor een eventuele woordvoerderswissel, portefeuillehouders-wissel en wissel van ondersteuning.
- Let op: **zelf je desk schoonmaken.** Alleen het naambordje en pasje kunnen blijven staan. Zelf bij aankomst de plek desinfecteren met de daarvoor aanwezige doekjes.
- Bodes begeleiden het inlopen van de zaal. Instructies van hen dienen op elk moment te worden opgevolgd. Houd in alle gevallen voldoende afstand van elkaar en geef elkaar de ruimte.

De vergaderingen starten om 10:00 om reizen in de spits te voorkomen.

Werkwijze buiten de zaal

In het gehele Stadhuis zijn desinfectiepalen geplaatst, looproutes aangegeven en is aangeduid hoeveel mensen maximaal in zalen, toiletten en de lift mogen zijn. Houd je hieraan! Gelet op de nieuw maatregelen kan publiek tot en met 19 november niet aanwezig zijn.

En verder:

- Is er deze week geen vragenuur.
- Kunnen de commissieleden geen veto uitspreken als een vergadering langer duurt dan 23.00.

Jaarplan Adviescommissie Controle en Financiën 2021 (januari 2021)

Datum en tijdstip 2021	Onderwerpen
Uitgangspunten	– *In beginsel 8 x 2 uur overleg, waar nodig in aanwezigheid van ambtelijke organisatie, rekenkamer en accountant. Update 2020/2021: door gewijzigd vergaderschema a.g.v. corona-maatregelen vergaderen we (tijdelijk) op donderdagavond van 18.00-19.30 (bij voorkeur op cie-avonden, maximaal 90 minuten).* – *De cursief gedrukte onderwerpen zijn aanvullende onderwerpen (naast de reguliere cyclus)* – *Onderwerpen voor de adviescommissie (kunnen) zijn: jaarstukken, voorjaarsnota, programmabegroting, financiële verordeningen en beleidsnota's, art. 213a-onderzoeken, alle overige onderwerpen waarvan de adviescommissie van oordeel is dat deze een (sterke) financiële component bevatten* – *Het Jaarplan wordt elke vergadering indien nodig geactualiseerd. Wijzigingen ten opzichte van de vorige versie zullen zichtbaar worden weergegeven*
Overige onderwerpen (veeglijst)	– *Verbeterslag (leesbaarheid) JS, VJN en PGB, incl. pilots 'sturen op waarden'* – *Uitkomsten onderzoek cederen kasstromen erfpachtcontracten, adviescie 20-1-2020 (**voor VJN 2021**)* – *Informeren s.v.z. vennootschapsbelasting (20 minuten) --> zomersessie 2021* – *Digitale audit door Deloitte (30 minuten) --> zomersessie 2021* – *Budgetrecht van de raad (voorstel volgt, bijvoorbeeld MPR) --> vanuit zomersessie 2020 en advies bij de PB 2021* – *Financiële spelregels (27-10-2020)* – *Afronden onderzoek WAAVA (incl aandacht circulair op activeren/afschrijven: Has Bakker 27-10-2020)* – *Voortgang financiële paragraaf in RV (toezegging wethouder)* – *Advies adviescie bij de PB 2021 (opvolging)* – *Financiële informatie in excel (17-9): tevens aandacht voor de trendanalyse (horizontale analyse)* – *Voortgang rechtmatigheidsverantwoording door college (reflectie bij de JS 2021)*
Do. 7 januari 18.00-19.30 NB doorgeschoven vanuit nov/dec 2020	**Vergadering adviescommissie (90 min)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Concept Boardletter van de accountant (tijd: 30 minuten) --> verschoven naar 28-1 – Concept Reactie van het college op de Boardletter (PM) --> verschoven naar 28-1 – RV Rechtmatigheid (grenswaarden) (Tijd: 20 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Voortgang controle accountant (tijd: 10 minuten) – Afsluiting (tijd: 5 minuten)

Datum en tijdstip 2021	Onderwerpen
	– *3e Technische Begrotingswijziging (schriftelijk)*
Do. 28 januari 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Voorstel Aanpak raadstoets Jaarstukken (tijd: 30 minuten) – Evaluatie PB (tijd: 15 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)
Do. 4 maart 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – 1e Technische Begrotingswijziging (15 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)
Do. 1 april 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Voortgang accountantscontrole (30 minuten) – *Jaarverslag/jaarplan Rekenkamer en Concernaudit (loopt van april tot en met maart)** – IT rapportage (15 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten) **) normaal is medio maart het jaarplan en verslag van de rekenkamer beschikbaar (gecombineerd verslag) maar door bestuurswissel/verkiezingen komt jaarplan voor de zomer.*
Do. 29 april 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Jaarstukken – (concept) Accountantsrapport van bevindingen, incl. accountantsverklaring over de Jaarstukken – Concept Reactie van het college op het accountantsrapport – Advies aan commissie M&S en S&R n.a.v. de jaarstukken en het accountantsrapport. – Update bevindingen Raadstoets – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)
Do 10 juni 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Voorjaarsnota – Berap incl. resultaatsbestemming en MPUV en MPR (25 minuten) – Advies aan commissie M&S en S&R n.a.v. Voorjaarsnota/Berap – Definitieve verslagen/ jaarplannen auditteam (10 minuten) en Rekenkamer (10 minuten). – Definitieve bevindingen Raadstoets (15 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (5 minuten)

Datum en tijdstip 2021	Onderwerpen
Zomersessie adviescie C&F *Vrijdag 3 september van 10.00-16.00*	Nader in te vullen: - Jaarplan 2021-2022 van de rekenkamer (voor de zomer) - Update financiële positie door de accountant - Update vennootschapsbelasting (veeglijst) - Digitale audit deloitte (veeglijst)
Do. 23 september 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – 2e Technische Begrotingswijziging (tijd: 15 minuten) – Definitief PvA Aanpak accountantscontrole ('jaarplan') incl. concept-raadsvoorstel (t.b.v. commissie M&S) (tijd: 15 minuten) – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (tijd: 5 minuten)
Do. 7 oktober 18.00-19.30 (NB door raad 14-9, herfstreces en PB dichter op 23-9)	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Programmabegroting + 2e Berap (tijd: 60 minuten) – Advies aan commissie M&S en S&R over Programmabegroting. – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (tijd: 5 minuten)
Do. 9 december 18.00-19.30	**Vergadering adviescommissie (90 minuten)** – Opening, verslag en ingekomen stukken (tijd: 10 minuten) – Concept Boardletter van de accountant – Concept Reactie van het college op de Boardletter – Voortgang controle – 3e Technische Begrotingswijziging – Onderwerpen/ aandachtspunten voor onderzoeken in jaarplannen auditteam, Rekenkamer, accountant en evt. adviescommissie. – Vooruitblik volgende vergadering (tijd: 5 minuten) – Afsluiting (tijd: 5 minuten)

Voorstel aanpak Raadstoets 2020

Aanleiding

Met ingang van de behandeling van de jaarstukken 2018 (mei 2019) vindt jaarlijks een raadstoets plaats waarbij 2 beleidsprogramma's nader onder de loep worden genomen. Het hoofddoel van de raadstoets is om vooraf tot een oordeel te komen over het behalen van de beleidsdoelen, waardoor het de behandeling van en het debat over de jaarstukken in commissie en raad beter kan worden voorbereid en zo wordt versterkt. Daarna is de raadstoets doorontwikkeld om inhoudelijk meer aan te sluiten bij het Utrechtse dynamische controlemodel.

De onderwerpen voor de raadstoetsen de komende jaren zijn reeds eerder vastgesteld in de adviescommissie. Deze zijn opgenomen in bijlage I.

Uit de evaluatie van de afgelopen jaren is naar voren gekomen dat de raadstoets door de rapporteurs en woordvoerders als zeer nuttig ervaren wordt. Het is wel een uitgebreid proces in een beperkte tijd. Het is beter om wat eerder te beginnen, bijvoorbeeld op basis van concept jaarstukken en dat doen we nu ook. Bij de raadstoets 2019 hebben we gewerkt met drie (i.p.v. twee) rapporteurs wat ook prettig was. Die lijn zetten we bij voldoende animo van rapporteurs door.

In bijlage II zijn de processtappen opgenomen die horen bij de raadstoets.

Vervolgvragen/voorstel adviescommissie C&F

- Heeft u suggesties voor de raadsrapporteurs?
- Vanuit evaluatie raadstoets 2019:
    - Hoe bereiken we meer woordvoerders in de raadsinformatiebijeenkomst waarbij de uitkomsten worden gepresenteerd door de rapporteurs?
    - Hoe krijgen we meer aandacht voor de uitkomsten van de raadstoets (o.a. in drukte voor de zomer)? *Voorstel voor een afzonderlijke behandeling van de raadstoets in een commissiebehandeling i.p.v. tijdens de commissiebehandeling van de jaarstukken. Welke rol hebben de rapporteurs in deze commissie?*

Bijlage I: Onderwerpen raadstoets

Programma	Planning
Jeugd (M&S) en Duurzaamheid (S&R)	Voorjaar 2017
Werk & Inkomen (M&S) en Openbare ruimte en groen (S&R)	Najaar 2017
Cultuur (M&S) en Stedelijke Ontwikkeling (S&R)	Voorjaar 2019
Onderwijs (M&S) en Vastgoed (S&R)	Voorjaar 2020
Maatschappelijke ondersteuning (M&S) en Bereikbaarheid (S&R)	**Voorjaar 2021**
Veiligheid (M&S) en Economie (S&R)	Voorjaar 2022 (tevens verkiezingsjaar)
Bewoners en Bestuur (M&S) en Volksgezondheid (M&S) en Sport (M&S)	Voorjaar 2023

NB: dit schema is vastgesteld in de adviescommissie van 21 februari 2019.

Bijlage II: Overzicht proces en bijeenkomsten Raadstoets 2020 voorjaar 2021 (per programma)

Wat	Toelichting	Dag	Aanwezig
Bijeenkomst 1: Startbijeenkomst per onderwerp	Uitleg van aanpak en opzet. Uitwerken planning. Bespreken welke (verdiepende) onderwerpen specifiek aandacht krijgen in de rapportage.	Maart/April 2 uur	• Rapporteurs • Analisten • Woordvoerders
Rapporteurs analyseren het programma	Rapporteurs bekijken de betreffende programma's en stellen voor zichzelf eerste observaties en bevindingen op. Rapporteurs bereiden zelf bijeenkomst 2 voor en leveren hun oordeel over het behalen van de gestelde beleidsdoelen.	April/ Mei 2 uur	• Rapporteurs • Analisten
Bijeenkomst 2: Per onderwerp opstellen van eerste reactie van de rapporteurs op het programma. Bespreken met ambtelijke organisatie van wijze van aansturing.	Opstellen van rapportage over het behalen van de gestelde beleidsdoelen. Eerste reactie ophalen van de rapporteurs op het programma. Het is de bedoeling in de raadstoets niet alleen aandacht te geven aan de doelen en (cijfermatige) indicatoren, maar ook nadrukkelijk aan welke wijze waarop de ambtelijke organisatie (informeel) sturing geeft aan het programma. Om hier zicht op te krijgen wordt de ambtelijke organisatie ook uitgenodigd voor dit gesprek.	Mei 2 uur	• Rapporteurs • Analisten • Ambtelijke organisatie
Bijeenkomst 3: Per onderwerp opstellen van informatie over het behalen van de doelen en opstellen conclusies en aanbevelingen	Opstellen van rapportage over het behalen van de gestelde beleidsdoelen. Beantwoorden van de vraag of het beleid volgens plan verloopt, aandacht verdient of niet volgens plan is. Afronden rapportage en opstellen conclusies en aanbevelingen.	Mei 2 uur	• Rapporteurs • Analisten • Woordvoerders
Raadsinformatiebijeenkomst (besloten): Rapportage aan de commissie	Besloten vergadering met de woordvoerders voor het bespreken van de bevindingen, conclusies en aanbevelingen. Tijdens deze bijeenkomst presenteren de rapporteurs de rapportage aan de woordvoerders. Het is de bedoeling dat de volledige raad instemt met de conclusies en aanbevelingen. Het college is hierbij **niet** aanwezig.	Mei 1 uur	• Rapporteurs • Analisten • Woordvoerders
Optioneel: Gesprek met de portefeuillehouder	Ter vergroting van de effectiviteit van de implementatie van de aanbevelingen.		• Rapporteurs • Analisten
Behandeling van de rapportage tijdens commissie behandeling Jaarstukken	Openbare vergadering waarin de rapporteurs de bevindingen, conclusies en aanbevelingen presenteren aan de portefeuillehouder. De raadsleden kunnen de analyses ook betrekken bij de inhoudelijke behandeling van de Jaarstukken.	Mei/juni	• Rapporteurs • Analisten • Woordvoerders